

‘Çekva herî bîtesîr
rastî bî xwe ye...’

Rûpel 8-9

Girtî li ber mirinê ne:

Rayedarên dewletê
dîsa sê meymûnan
dilîzin

Rûpel 3

Çalakiyên HABIBAT'ê bi teşqeleyê qediyên

Habitata polîsan
zora ya Neteweyên
Yekbûyî bir

Rûpel 4

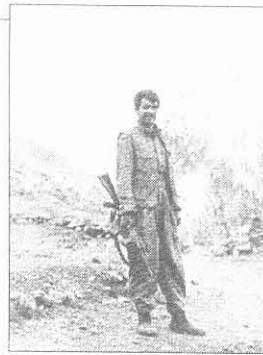
90 kurdên ji rojhilat di grevê de ne
Tirkiye kurdên rojhilat
wekî penaber
qebûl nake

Rûpel 5

KONFERANSA 4'an a neteweyî ya PKK'ê çêbû. Kovara Serxwebûnê da zanîn ku, di navbera 1-15'ê meha gulanê de Konferansa 4'an Neteweyî ya PKK'ê çêbûye.

Hate gotin ku konferansê bi rapora politîka ya Serokê Giştî yê PKK'ê dest pê kiriye. Di vê konferansê de gelek biryarên wekî; Zêdekirina hejmeta şervanan, zêdekirina cerdên li ser bajarên, li Tirkîyeyê gurkirina şoreşê û amadekirina tîmên întixarî. Li gorî agahiyan konferansê bal kişand ser refgirtina li Rojhilata Navîn û li ser sîfkasta li dijî Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan û rewşa şoreşa Başûr jî nirxandin hatin kirin.

LI GORÎ agahiyan hêzên dewletê roja 10'ê pûşperê jî sê aliyan ve ketin nava erdê başûrê Kurdistanê. Ajansa DEM'ê da zanîn ku hêzên tirk nikarin bi pêş kevin û 25 leşker hatine kuştin, 10 heb jî birîndar bûne.

Li aliyê din Rêveberiya Ne-asayî li ser van operasyonan daxuyanîyeke bi giştî da; hate gotin ku di operasyona Başûr de 39 heb gerîla, di nava du rojan de jî 72 gerîla û 6 leşker hatine kuştin. Li gorî pîezanînan, hêzên tirk bi 6-7 km'yî ketine nav erdê Başûr, li derdora Çiyayê Reş û Zixurê Elehê şer derketine. Li gorî nûçeyên DEM'ê zaiyatên gerîla 2 ne.

NÛÇE

Rayedarên dewletê, dîsa sê meymûnan dilîzin

DIK

Grevê veyşanîn

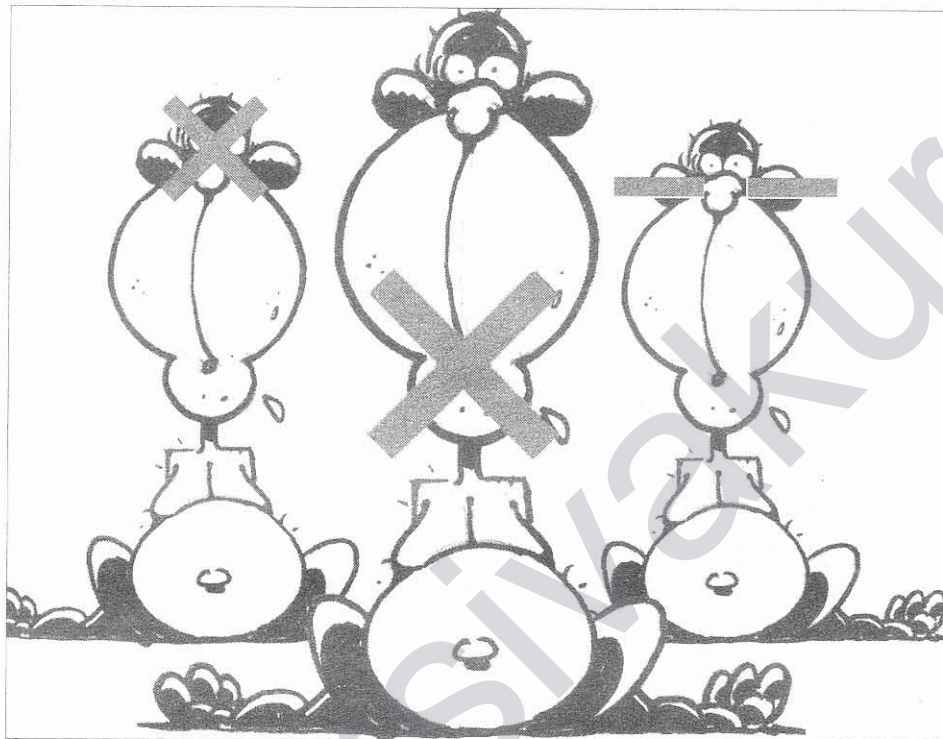
24'dê rêbendan di hîlbijartîna 2nê giştî bi. Badê nê hîlbijartîna hîkûmetê Anayol eskeran ra û serokê Polîsano verîn Mehmet Ağar kerd wezîrê edeletî. Mehmet Ağar senî ki bi wezîrê edeletî, zîndanên di zilm û şaşetû fina bî zey berî. Qeydê coya mehkûmê ki zîndanên di Amedî di 4'dê avrêl di greva veyşanîn (vêsanîn) açarînan îlan kerd. Wast Mehmet Ağar îstifa bikiro; dewleta tirk qanûnî şerî di şer bikiro, veng bido agirbestê PKK'ê û mehkûman rê mûameleyê hesîr bikiro. Fina wast şaşetûyan û zilman zîndanên di biqedîno. Dewlet o roj ra roj ne vengê xo da ci, ne jî goşê xo da ci.

Mehkûman na fin 25'ê avrêlê di grevê veyşanîn bêaçarnayîş dom kerd. Badê 25'ê avrêlê di ca ca zîndanandê bînan di malbatanê mehkûman destek da ci. Grevê veyşanînê Zîndanê Amedî di dom kerdê, dewleta tirk jopana, qelasana resê mehkûman, 19 mehkûmî kerdî dirbetinî (birîndar). Nê mehkûmê dirbetinî sirgûn kerdî Zîndanê Dîlûkî (Enteb).

Ew ro grevê veyşanîn nezdiyê 50 rojyo û dom keno. Jew zîndanên di nê tevera jî dom keno. Tevera açarnayîş, zîndanên se bêaçarnayîş ûwo dom keno. Rewşê mehkûman qerînd niyo, pêro biye neweşî. Mehkûmê ew ro gunî verejenî, serê cino geyreno.

Tevera mîletê zaf destek danê mehkûman. Caw ki grevê veyşanîn dom keno, ca cîniyo kes xo bilûnê. Ew ro Tirkîye û Kurdistan di hemû zîndanên di grevê veyşanînê dom keno. Tevera se Stenbol; Ümraniye, Bahçelievler, Şişli, Gebze (İzmit), Edene, Dîlûk, Mêrsîn, İzmit, Manîsa di avahiya HADEP di dom keno. Amed jî avahiya RP di dom keno; Çanakkale di avahiya ÖDP di grevê veyşanîn esto. Ewropa di 9 ca û kampta Etrûşê di jî kurmançyanê ma destek danê hesîranê şera. Qandê joya înan jî grevê veyşanîn îlan kerd.

MEMED DIREWŞ

Em çî bibêjin, çî nebêjin? Ma gelo tiştê ku were gotin ma êdî? Tiştên ku nehatine nivîsandin man?

Ev nêzîkî sê meh e ku li girtîgehên, girtî ji bo jiyaneke baş, serê xwe li ber mirinê danîne û daxwaza wan ew e ku bi fedakirina canê xwe kesên li dû wan xwedî jiyaneke baş bin. Lê dewlet wekî her carî mîna sê meymûnan: Nabîne, nabihîze û tiştê jî nizane!

Tê zanîn ku di dîrokê de mînakên bi vî rengî gelek in. Lê kesên li ber xwe didin riya mirovatîyê vedikin, kesên li hemberî wan jî tînan lanetkîrin.

Çî mirovên ku li hemberî sîstemên li dijî însanîyê dengê xwe hilanîne, hatiye xwestin ku ew deng were birîn, lê dîrok jî şahid e ku ev yek ne mimkun e û çî astengên ku derkevin pêşîya însanîyê jî her tim derbeyeke mezin xwarine û di sergoya dîrokê de rîziyane. Çunkî tu hêz nikare li ber riya mirovatîyê bibe asteng.

Her çîqas îro cografyaya lanetkîrî ku em li ser dijî hê nebûbe warê însanîyê jî, bi berxwedana şervanên azadîyê, dawîya hoveberîyê her tî xuyan. Tiştê herî muhîm ew e ku divê her deng bigihîjin hev, da ku ew deng guhên kesên ku nabihîzin,

ker bikin. Tabî rayedarên dewletê jî li ber xwe didin, nexwe dizanin, ku wisa nebe wê mayîna wan jî ne mimkun be.

Baş tî zanîn ku li welatên demokrat, kirînen hoveber ên bi vî rengî dibin sebeb ku rayedarên dewletê an jî kesên ji bûyerê mesûl îstîfa bikin û êdî ew tişt di sicîla wan kesan de cih digire, heta mirinê. Lê belê, li vê cografyayê jî her kesî re eyan e ku kî, çî kes e, lê dîsa jî kesên şerxwaz û xwînrij li ser kar in û heta wezîfeyên wisa digirin ser xwe ku, dikarin kirînen xwe yê hovane zêdetir bikin.

Livbaziya îro ku li çarmedora Tirkîye û Kurdistanê diqewime, ne carek e, ne du carek e, ne sê carek... Lê belê her berxwedan riya mirovatîyê bêhtîronî dîke, însan tî digihîjin ku êdî "Berxwedan jîyan e!" Ji girtîgehên Berxwedana Mazlum Doğan, Berxwedana Çaran, Berxwedana 14'ê Tîrmeha 1982'yan jî bîra tu kesî neçûne hê jî. Hayrî, Kemal, Akîf û Alî mîna îro ew jî bi rojîya mirinê, li ber çavên dinyayê bi berxwedana xwe gihîştin şehadetê. Ewê her tim di riya mirovatîyê de bibin çîra, kesên rayedar jî bûn lanetkîrî.

Grewa 19 girtî yê ku ji Girtîgeha Amedê sirgûnî Girtîgeha Dîlûkê bûbûn, jî 25'ê avrêlê û bi vir ve didome û ew li ber miri-

Çî mirovên ku li hemberî sîstemên li dijî însanîyê dengê xwe hilanîne, hatiye xwestin ku ew deng were birîn, lê dîrok jî şahid e ku ev yek ne mimkun e û çî astengên ku derkevin pêşîya însanîyê jî her tim derbeyeke mezin xwarine û di sergoya dîrokê de rîziyane. Çunkî tu hêz nikare li ber riya mirovatîyê bibe asteng.

nê ne. Dibêjin ku, "Mîrin ne xem e ji bo me, ji bo jiyaneke birûmet."

Her wiha girtîyên Girtîgeha Amedê, Stenbolê, Ruhayê, Enqereyê, Bursayê, Mêrsînê, Semsûrê, Mêrdînê, Gebzeyê, Konyayê, Meraşê, Sêrtê, Batmanê, Sêwazê, Meletê, Erzîromê... yanê yê çarmedora Tirkîye û Kurdistanê, ji bo ku zor û tehdîyên li ser wan werin rakirin û di pîvana însanîyê de werin darizandin, li ber xwe didin û ev berxwedana wan jî pêl bi pêl belav dibe û xwe digihîne her derê dinyayê.

Ji girtîyan bi darê zorê ev tî xwestin: "An hûnê dev ji nasnameya xwe ya siyasî berdin, an jî hûnê bimirin!" Girtî jî wekî her carî dîsa bersivê didin: "Berxwedan jîyan e!"

Ma tenê girtîyên girtîgehên?

Malbata girtîyan jî li derveyî girtîgehên, li bajarên Tirkîye û Kurdistanê û li bajarên Ewropayê jî bo piştgiriya wan, ji bo piştgiriya zarokên xwe di eynî berxwedanê de ne.

Wê ev berxwedan wisa fireh bibe û dengê wan jî wisa bilintir bibe ku, wê guhên kesên ku nabihîzin ker bibin û her wiha lal bibin.

AYNUR BOZKURT

Habitata polîsan

zora ya NY'ê bir

Civîna Neteweyên Yekbûyî ya bicihkirina mirovan HABITAT'ê heftiya çûyî bi şewekeye nû dom kir. Roja 7'ê pûşperê polîsên tirk dest avêt karê HABITAT'ê û bi sedan mirov li qereqolên cur bi cur bi cih kirin. Bi vî awayî jî dan pejirandin ku ew ne tenê di karê jicihkirina gundiyan Kurdistanê de her wiha di karê "bicihkirina mirovan" de jî xwedî huner in.

Roja 7'ê mehê Serokê ÎHD'ya Stenbolê Ercan Kanar û Serokê Komeleya Hiqûqvanên Nûjen (ÇHD) Mustafa Üçdere li ber Postexaneya Sirkeciyê bi kotekî hatin girtin. Wan dixwest birûskeyekê ji Wezîrê Karê Dadê Mehmet Ağar re bişinin û bi vî yekê jî piştevaniya girtiyên di greva birçibûnê de bikin. Heman rojê li Qada Taksimê hin mirov û li ber deriyê Girtîgeha Bayrampaşayê hinek sendikavanên wekî Serokê Hava-Îş'a Stenbolê Atilla Ayçin, Serokê Genel-Îş'a Stenbolê Erol Ekinci, Cîgirê Serokê KESK'ê Faysal Özçift û Serokê Derî-Îş'a Stenbolê Munzur Pekgüleç hatin girtin.

Taksim hate dagirkirin

Roja 8'ê pûşperê ji ber ku rayedarên Konfederasyona Karmendan KESK'ê da zanîn ku ewê xwepêşandan li dar bixin, derdora Qada Taksimê ji aliyê hêzên dewletê ve hate dagirkirin û ketin û derketina herêmê hate astengkirin. Di gel vî yekê riya otobanê hate birîn û gelek karmendên ku ji derveyî Stenbolê hatin binçavkirin.

Polîsan, saet di 12'an de pêşî berê xwe dan malbatên windabûyan û nehiştin ku ew danişîna xwe ya kevneşopî ya 53'yan çêbikin. Piştî niqaşeke kin, polîsan êrîş bir ser malbatan û gelek mirov hatin binçavkirin. Di dawiya êrîşê de hin kesên wekî xwişka Metin Göktepe Meryem Göktepe, jina Talat Türkoğlu Hesena Türkoğlu, hinek parêzêrên ÎHD'ê û beşdarên HABITAT'ê hatin birîndarkirin. Ji serê sibê ve ketin û derketin ji hinek sazîyên wekî ÖDP, KESK, NÇM û ÎHD'ê hatibû qedexekirin. Gelek kesên ku hatin van cihan, ji aliyên polîsan ve hatin girtin. Ji van yek Serokê SIP'ê Aydemir Güler bû ku li ber deriyê KESK'ê hate girtin. Her wiha Cîgirê ÖDP'ê Erdal Kara, Cîgirê Serokê HADEP'ê Bahattin Günel, Serokê KESK'ê Siyami Erdem jî piştî nîvro hatin girtin. Di saet 2'yan de hinek karmendan xwestin bimeşin, lê polîsan bi jopan êrîş birin ser wan û gelek kes girtin binçav.

Bi sedan beşdarên HABITAT'ê yên sivil, piştgiriya xwe ji bo tevgera dayikan û karmendan diyar kirin, lê rayedarên dewletan û rayedarên NY'ê dîsa li hemberî kirinên dewletê bêdeng man. Hin kesên ku bi çavên xwe kirinên hêzên dewletê dîtibûn çavdêriyên xwe anîn zimên.

Eleqeya taybet ji bo NÇM'ê

Divê bê gotin ku hêzên dewletê bi tenê li kesên ku dixwestin doza mafên xwe bikin nedan, her wisa jî wekî rojnamegeran jî ji wan lêdan xwar. Rojnamevanê Milliyetê Musa Ağacık û nûçegihanê Yeni Yüzyıl Ahmet Şık, Serokê ÇGD'ya Stenbolê Murat İnceoğlu di serî de, gelek rojnameger bûn hedefa êrîşa polîsan.

Polîsan di vî navê de eleqeyeke taybet nişanî Navenda Çanda Mezopotam yayê (NÇM) dan. Her du şaxên NÇM'ê (Beyoğlu û Tarlabası) jî heta serê sibê ha yekşemiyê di bin gemaroya hêzên dewletê de man. Gelek xebatkarên vî sazîyên hatin binçavkirin. Li hemberî NÇM'ê HABITAT'a polîsan roja duşemiyê jî dom kir, vî rojê jî hin xebatkarên NÇM'ê hatin girtin.

Sedema vî eleqeya taybet geştê kevneşopî ya vî sazîyê bû. Bi vî gemaroyê rê li ber geştê girtin û nehiştin geşt çêbe. Lê rayedarên NÇM'ê didin zanîn ku ew li hemberî van kirinan serî natewînin û wê di rojên pêş de geştê xwe

bikin. Hate gotin ku ji bo geştê amadekariyê mezî çêbûye û dihat hêvîkirin ku li dora deh hezarî mirov beşdarî geştê bibin.

Reaksiyona rêxistinên demokratîk

HABITAT'a polîsan bû sedema reaksiyona gelek sazîyên demokratîk. Roja 10'ê pûşperê Serokê ÖDP'ê Ufuk Uras li navenda partiya xwe civîneke çapemeniyê li dar xist. Di vî civînê de Ufuk Uras helwesta hêzên dewletê şermezar kir û got: "Cîgirê Serokê Emniyetê Kemal Yazıcıoğlu, Wezîrê Karên Hundirîn Ülkü Güney û Wezîrê Dadê Mehmet Ağar di valahiya siyasî de derbeya polîsan çêbikin." Li gorî gotina Uras cîgirê serok, çar rêveberên partiye û 40 rêveberên navçeyan jî di nav de 250 endamên wan hatine girtin.

Heman rojê Komîteya Rêveber a KESK'ê civîneke çapemeniyê li dar xist û kirina hêzên dewletê protesto kir. Serokê KESK'ê Siyami Erdem da zanîn ku Serokê Polîsan ê Stenbolê, Waliyê Stenbolê û Wezîrê Karê Hundi-

rîn ê Tirkiyeyê wekî mîltanên rêxistinên tundraw ên rastgir tevdiagerin. Erdem, nêzîkîçidayîna polîsan a li hemberî livbaziyên rêxistinên demokratîk bi helwesta wan a li hemberî protestoyên hêzên nijadperest re da ber hev û dupîvaniya hêzên dewletê li ber çavan raxist. Serokê KESK'ê da zanîn ku di van qewmînan de 250 endamên konfederasyona wan hatine girtin.

Mêvanan jî debar nekir

HABITAT'a polîsan herî zehf endamên rêxistinên sivil (NGO) ên ku ji bo HABITAT'ê hatibûn, metel hiştin. Lewre jî bi sedan endamên rêxistinên sivil rojên 9 û 10'ê pûşperê li ber cihê ku civînên wan çêdibûn (Kampûsa Taşkışlayê ya İTÜ'yê), xwepêşdanên protestoyî li dar xistin. Wan devê xwe bi paçekî reş girtin û xwe li erdê dirêj kirin. Bi vî awayî jî dan fêmkirin ku ew kirinên polîsan napejirînin.

Pişt re jî berdevkê wan daxuyaniyek xwend ku tê de kirinên roja şemiyê dihat şermezarkirin. Di vî daxuyaniyê de nûnerên rêxistinên sivil dixwestin ku polîs hemû kesên ku hatine binçavkirin berdin. Wan digotin ku heta ew neyên berdan, ewê her roj vî protestoyê li dar bixin. Ew li ser gotinên xwe jî sekînin û roja din protestoya xwe domandin.

Bi sedan beşdarên HABITAT'ê yên sivil piştgiriya xwe ji bo tevgera dayikan û karmendan diyar kirin, lê rayedarên dewletan û rayedarên NY'ê dîsa li hemberî kirinên dewletê bêdeng man. Hin kesên ku bi çavên xwe kirinên hêzên dewletê dîtibûn çavdêriyên xwe anîn zimên. Beşdarêkî norwecî diyar kir ew bi xwe du saetan di binçav de maye. Wan xwestin ku polîs li şûna kirinên bi vî rengî, herin hevalên xwe yên ku 400 kes di binçav de winda kirine, bigirin.

Protestoya wan gelekî bal kişand û çapemeniya tirk a ku dixwest raya giştî çewt agahdar bike, neçar ma ku hinek rastîyan eşkere bike. Hin rojnameyên wekî Hürriyetê piştî van protestoyan gotin: "Em rezîl bûn." Her wiha jî çapemeniya biyan bi berfirehî cih da bûyeran û kirinên dewletê ragihandin raya giştî ya cihanê. Lê Wezîrê Karên Hundirîn helwesta xwe şayanî dewleta tirk nişan da û îdia kir ku ji kesên girtî 156 endamên rêxistinên wekî PKK, DHKP-C, MLKP, TDKP'ê ne, lê tevî vî îdiayê jî hemû kesên di bin çav de hatin berdan.

SAMÎ BERBANG

Ku penaber kurd bin!

Kurdên ji rojhilata Kurdistanê (Iran) ku 90 kes in, di van rojan de mafên wan ê mayîne li Tirkîyeyê diqede. Ji ber ku dewleta tirk bi Îranê peyman mor kiriye, ew dixwaze wan bide Îranê û beramberî wan ji Îranê gerilayên PKK'ê bistîne.

Berî sê salan ji ber ku li hemberî rejîma Îranê derketibûn, dewleta îranê cezayê mirinê dabû hin mirovan, hejmara wan tevî zar û zêçan digihîşt 90 kesî. Ew jî bi penaberî hatin Tirkîyeyê. Dewleta tirk di bin nezareta Komîseriya Bilinda Penaberan a Neteweyên Yekbûyî de, destûra bi dirêjîya 3 salan li Tirkîyeyê mayîne dabû wan. Di van rojan de mafê wan ê mayîne li Tirkîyeyê diqede. Ji ber ku dewleta tirk bi Îranê peyman mor kiriye, ew dixwaze wan bide Îranê û beramberî wan ji Îranê gerilayên PKK'ê bistîne.

Sala çûyî dîsa di 4'ê gelawêjê de li Navenda BSP'ê (Partiya Yekbûyî ya Sosyalîst, ku niha nîn e) dest bi greva rûniştinê kiribûn. Ev 3 sal in ku Tirkîyeyê penaberîya wan qebûl nekiriye û nahêle ku "Komîseriya Bilind a Penaberan a Neteweyên Yekbûyî (UNHCR)" jî mafên penaberîyê bide wan. Roja 4'ê pûşperê li Enqereyê bi daxuyaniyeke çapemeniyê wan dest bi

grewa birçibûnê ya bêmuhlet kirin. Hinek ji wan jî hatibûn Stenbolê ku ji saziyên demokratîk û aştîxwaz piştgiriyê bistînin û li navenda Partiya Aştî û Demokrasiyê (DBP) dest bi greva birçibûnê kiribûn. Piştî roja 8'ê pûşperê li navenda DBP'ê li ser navê wan DBP, HADEP, ÖDP, EP, İP'ê, di 8'ê pûşperê

yê bi nav kirin. Wan got:

"Heke tiştêk bê serê wan însanan bersûcê wê Komîseriya Bilind a Penaberan a Neteweyên Yekbûyî û rayedarên dewleta tirk in."

Di dema daxuyaniyê de polisên tirk DBP hildabûn bin ablûqayê.

Penaberên ku hatibûne Stenbolê ji

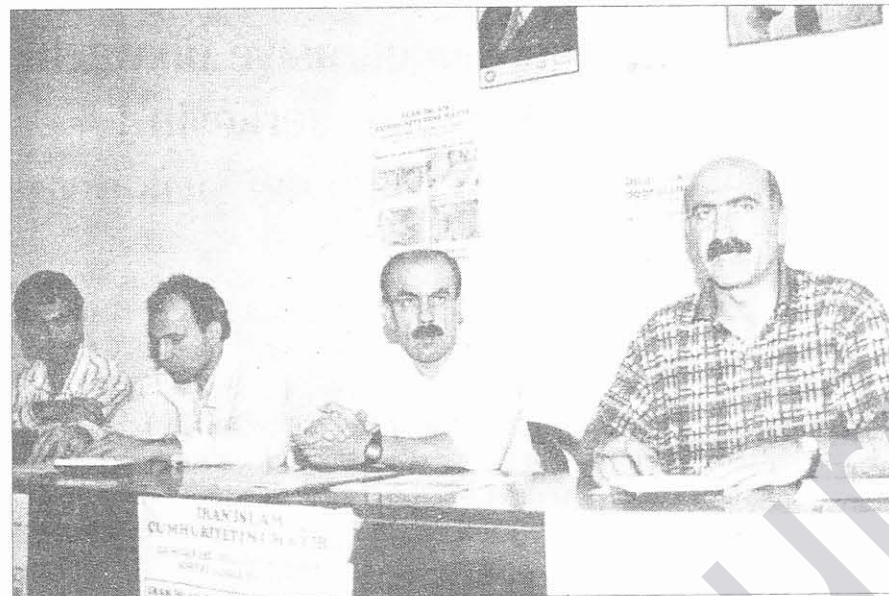
zarok û 20 jî jinan pêk tên, li ÖDP, DBP û İHD'ê di greva birçibûnê de ne. Li gorî agahiyên ku ketine destê me rewşa tenduristiya 7 jinên di grevê de, ne baş e. Li Stenbolê jî li navenda DBP'ya Aksarayê, li navçeya Avuçlar û Maltepeyê ji bo piştgirîya wan hin kesan dest bi grevên birçibûnê kirine.

Her wiha li bajarê Almanya li Hamburgê jî endamên Komîteya Parastina Penaberên Îranî bi mebesta piştgiriyê dest bi greva birçibûnê kirine. Dîsa partî û saziyên demokratîk jî bo ku pirsgrêka wan bê çareserkirin xebat û çalakiyan dikin. Penaberên ku li Enqereyê diyar kirin ku dewleta tirk hevalekî wan î bi navê Kasim dane Îranê û her wiha hevalekî wan jî ku navê wî Aram e vê gavê li Enqereyê di binçav de ye. Tîrsa wan ew e ku dewlet wan yek bi yek bigire û radestî Îranê bike.

Berjwendiyên siyasî yê kirêt dibe ku bibe sebebê radestkirina penaberên kurd ên rojhilatî. Dewleta tirk serilêdana wan a penabertiyê, ji ber ku ew kurd in napejirîne, bi vê yekê jî xalên Peymana Cenewreyê bînpê dike.

Li hêla din ew, kesên ji Afganistan, Çeçenistan, Bulgaristan û Asya Navîn wekî penaber qebûl dike. Digel vê Komîseriya Bilind a Penaberan a Neteweyên Yekbûyî jî wan kesan wekî penaber nabîne ji ber ku li Îranê vê gavê şer tune. Li gorî îdiaya wê tu mafên mirovan ên siyasî û bingehîn li Îranê nehatiye qedexekirin.

METÎN AGIRÎ

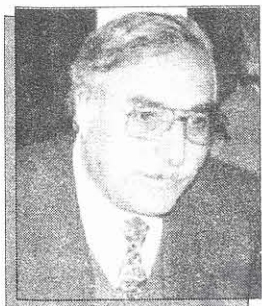
rê de daxuyaniyek dane çapemeniyê û dan zanîn ku dewleta tirk di sala 1951'î de Peymana Cenewryê ya Mafên Mirovan qebûl kiriye, lê Komîseriya Bilind a Penaberan a Neteweyên Yekbûyî wan mirovan wekî penaber nabîne û dixwazin wan bidin Îranê. Nûnerên partiyên ev yek wekî sûcekî mirovahi-

piştî daxuyaniyê ji ber ku caşûsên Îranê li pey wan bûne û bi tîrsa ku wê wan bikujin li Stenbolê nesekinîn çûn Enqereyê. Li hêla din dewleta tirk xwestiyê ku wan jî hev biqetîne; du heb sê heb bişîne bajarên Kurdistanê û bi awayekî ne - resmî îfadeyî Îranê bike.

Li Enqereyê jî 90 kes, ku ji wan 39

Zanîngeha Kurdistanê; medrese (5)

CELALETTİN YÖYLER

Bandora medreseyê ya neyînî (negatîf) li ser gelê kurd bi mêtîngeriya olê û paşverûtiyê ye. Medreseyên Kurdistanê çawa ku birek seydayên gelperwer û welatparêz muntehî kirine, wisa jî bi hezaran kesên paşverû û mêtîngêrên olê derxistine. Bi rastî jî çî dema ku em li rewşa mêtîngeriya olî ya di Kurdistanê de dinîhêrin em dibînin, ku mêtîngeriya pîr bi gemar ji aliyê mele û şêxên paşverû yê Kurdistanê ve hatiye kirin û tê kirin. Ew gemarên mêtîngêr bi sedan sal in ku bûne sedemên sergêjiya gelê bindest û belengaz, nahêlin ku ew çavên xwe vekin û li cîhanê hemdem bimeyzînin û xwe nas bikin.

Ev bêwîccdanên paşverû bi navê ol, bi hezar tiştine ku bi Quran û gotinên pêxemberan re ji binî dijber in, xistine nava gelê kurd ê reben î belengaz, û bi wan xurafeyên xwe, çavên gel kor kirine; guhên wan ker kirine, ziman û devên wan girtine û xitmandine, nehiştine ku gelê bindest cîhanê bibîne, rastiyê seh bike û qenciye bibêje.

Belê ev tevgera han a çepel her bi tenê di nav gelên bindest û perçiqandî de tê dîtin.

Mêtîngêr û sitemkar û dagirker, heval û hogirên hev in, ji bo berjewendiyên xwe yê kesane, her tim li cem hev in; gelên bindest bi hev re dizêrînin û di nav de bi pelîdî (şeytanî) didine cirîdan û meydanan.

Belê ev hem belaya serê gelê kurd in, hem jî gel ji ola wan, ji heyîn û nixênan wan ên mirovahî û gelêrî û neteweyî didine dîrxistinê, serê wan didine avdanê. Ew bi qirêjî û gemariya paşverûtiya bi navê ola îslamê, lê bi rastî û zanyarî ew tiştên ku ew hînî gel dikin, ne ol e ne jî mirovahî ye; ne jî zanyariya hemdemî ye. Ew her xapandin e, mêtîngêrî û hevalbendiya dagirkeriyê û xwînmijiyê ye.

Ola îslamê ne wekî tevgera wan a bigemmar e. Ol hişyarî û pêşveçûyîn û xwenasîna e. Ne pûtperestiya paşverûyan, ne jî vir û derewên wan in. Ew vir û derewên ku gelên bindest bi wan didine razandinê di xewa koletiyê de, ji bo ku ew gel ji wê xewê hişyar nebin û her tim ji wan û hevalbendên wan ên dagirker re nêçîr û xwarin bin, tên kirin.

Em werin ser gemariya ewên ku ji medreseya Kurdistanê derketine, lê olê di xapandin û mêtîngeriya gelan de dixebitînin, ka gelo ew cih didin gel. Belê emê hinekî ji mînakên kirinên wan çepelan derxînin holê û binirxînin. Ew paşverû her tim di gotin û wazên xwe de, bi hezaran Xwedayan diafirînin. Ji gel re dibêjin her tim şêx bînin ber çavên xwe, lê ol wisa nabêje. Ol dibêje: (ÿyake neebudu, we ÿyake nesteînû) em hey ji te re perestiyê dikin û hey ji te

alîkariyê dixwazin. Lê paşverûyên mêtîngêr jî, ji gel re dibêjin: Hûn şêx ji bir nekin. Gelo şêx çî dike di welatê gelê bindest de, ew jî ziyaretan diafirîne, berê gel ji çêkerê wî yê pîr mezin dizivirîne, dide ziyaretgeha Histûna spî ku ew jî li binê banê xanî yê tendûra şêx e. Hem jî berê gel dide Hêjîra bipoçik, ku ew jî zarên lawîna dide pîrek û dayikên kurdan, an jî berê gelê bindest dide bal baweriya Firandîna şêx an jî şêx xenîmî mirovan dibe, mirovan kor dike û di hingive. Bi hezaran mînakên wekî van.

Ê ji xwe dema ku mele van kirinên nelirê bi çavê xwe di welatê me de dibîne û xwe jê re ker dike, û nabêje ev rewşa han hevpariya ji Xwedê re ye, wê demê ew mela bi vî awayî paşverû nîn in lê çî ne? Bi kurtî ez dikarim bibêjim di nav gelên bindest ên ku welatên wan hatiye dagirkirinê mêtîngeriya olî her heye.

Hem jî yê ku bi sedan salan gelê kurd bêmejî hiştine her ew alîkarê dagirkeran, paşverûyên Kurdistanê ne. Ew afyon in, xirebeng in, araq in ji bo gelên bindest û belengaz. Ew paşverû bi van gotinên xwe yê pelîdî, hem jî bi navê ola îslamê gelan serxweş dikin, lê ew gotinên wan ne olî ne, her gemarî û mêtîngeriya olî ne.

Dema ku em nirxandina li ser rewşa paşverûtiya mele û şêxan dertînine navendê, em bi taybetî qala paşverûyên mêtîngêr dikin.

Lê ew mela û şêxên xwenas û Xwedanas, ew li cem min birêz rûmet in; heval û hogirên bindest û belengazan in.

Ji raya giştî re

Divê girtî di bin ewletiya hiqûqê de bin. Lewre em sersariya
li hemberî girtiyên li ber mirinê û êrîşên li ser wan şermezar dikin.

Guhnedana dengê girtiyên li ber mirinê cinayet e!

Hemû kesên ku demokrasiyê dixwazin

divê li dijî vê rewşê derkevin !

Ev berpirsiyeke însanî ye! Bêdengî şîrîkatiya sûc e!

Ahmet Kaya (Stranbêj), Gülten Kaya, Tahir Eldemir (Rojnamevan), Şirin Eldemir, Fuat Karnaz, Halil İbrahim Özcan (Şaîr-Nivîskar), Halil Dede Doğan Güzel (Karîkatûrist), Eşber Yağmurdereli (Parêzer), Yusuf Çetin, Nebile Irmak, İsmet Kargılı, Cem İşıyapan, Faik Özgenc, Demir Keskin, Necmettin Çobanoğlu (Serokê Sine-Sen'ê), Aynur Bozkurt (Rojnamevan), Rahmi Batur (Rojnamevan), Mehmet Gemsiz (Rojnamevan), Sultan Gemsiz, Sami Tan (Rojnamevan), Selma Tan, Leyla Cemri, Metin Aksoy (Rojnamevan), Murat İnceoğlu (Serokê ÇGD'ya Stenbolê), Ahmet Şık (Rojnamevan), Süheyla Akbulut (Rojnamevan), Sibel Kayacı (Rojnamevan), Eylem Dinyal (Rojnamevan), İrfan Uçar (Rojnamevan), Yusuf Sahici (Rojnamevan), Sadık Çelik (Rojnamevan), Aslan Yıldız (Rojnamevan), Zekine Türkeri (Wergêr), Nuray Şen (Seroka NÇM'ê), Süleyman Gültekin (Muzîsyen), Hasan Kaya (Birêvebirê NÇM'ê), Serhat Karakaş (Muzîsyen), Kazım Öz (Karker), Hüseyin Balıkaya (Mamosteyê Folklorê), Erdal Ceviz (Şanoger), Saniye Tunç (Şanoger), Yıldız Gültekin (Şanoger), Hüseyin Umaysız (Şanoger), Hüseyin İldan (Muzîsyen), Bahatin Özen (Karker), Mahmut Doğan, Esmâ Eksen (Weşankar), Murat Batği (Şanoger), Nihat Öz (Endezyarê Xerîteyê), Aysel Aydemir (Şanoger), Nebihat Akkoç (Perwerdekar), Nail Yurtsever (Muzîsyen), Şener Yıldız (Muzîsyen), Serap Mutlu (Perwerdekar), Ender Öndeş, Serap Öztop (Muzîsyen), Leyla Civak (Muzîsyen), Yekbûn Civak (Muzîsyen), Zahir Kayan (Şaîr), Hasan Öcalan (Muzîsyen) Zeynel Abidin Çakır, Menduha Biçerman, Nurhayat İşıyapan (Ebûqat), Nazike Aydos, Aydın Biçerman, Muhyettin Çakır, Kudret Çakır, Mehmet Aslan, Kamile Aslan, Şeref Aksu, Melhat Aksu, Şuayip Türün, Halil Zümrüt, Kemal Ulusoy, Medeni Uğurel, Evin Tavacı, Aydın Direk, Cengiz İnce (Hunermendê Folklorê), Feride Çıplak (Hunermenda Folklorê), Gülcan İşçi (Hunermenda Folklorê), Saadet Irmak, (Muzîsyen), Erhan Yıldırım (Şanoger), Zeynep Yaş (Xwendevan) Baran Gündoğdu (Şanoger), Oya Selim (Sekreter), Vehbiye Tüzün, Kemal Ogun (Şanoger), Turhan Yapıştıran (Muzîsyen), Nazmî Kırık (Hunermendê Folklorê), Şêxo Kısa (Şanoger) Salman Şenses (Muzîsyen), Kadriye Şenses (Muzîsyen), Ali Geçimli (Muzîsyen) Aşkın Haskaya (Hunermendê Folklorê), Aynur Bayer (Hunermenda Folklorê), Azize Bayer (Hunermenda Folklorê), Resul Ülker (Hunermendê Folklorê), Cemal İnce (Hunermendê Folklorê), Nuray Balık (Hunermendê Folklorê), Esen Deniz Engin (Hunermendê Folklorê), Süleyman Baran (Hunermendê folklorê), Nesrin Akban (Hunermenda Folklorê), İbrahim Çıplak (Hunermendê Folklorê), Salih Dilek, Ağa Karacak, Hüseyin Ayrılmaz, Selman Yeşilgöz, Mehmet Sel, Elif Uçur, Mehmet Kayan, Hakan Aslan, Levent Çelik, Nevin Yakup, N. Akkoç, Nazmi Gür, Olcal Meral, Songül Diribaş, Ergün Yetkiner, Vedat Çetiner, Şener Altınsoy, Özcan İpek, Yalçın Çakmak, Neriman Çakmak, Nurgül Sila, Albert Gulder, Auiua Marki, Fin Santos (Filîpîn), Jocelyne Masqueda (Filîpîn), Gatia Valler (Filîpîn), Ka Puqer Barromed (Filîpîn), Ka Lyndia (Filîpîn), Jan Stromdahl (Stocholm Swêd), Per Lager Riksdagen (Green Party), Zeliha Dağlı (Endama Meclîsa Belediye Stockholm), Ali Akkuş (Dîrokzan), Mahmut Şakar (Parêzer), Gatlerine Kelly (U.K), Fadime Genç (Perwerdekar), Turan Taş (Weşankar), Songül Köse (Rojnamevan), Helin Kubilay (Şanoger), Seyitxan Unay (Şanoger), Vedat Kuşku (Şanoger), Hatice Çoban (Şanoger), Sevda Can (Şanoger), Yusuf Unay (Şanoger), Dilber Taşçı (Şanoger), Şiyar Uğurlu (Şanoger), Bêrivan Karaman (Şanoger), Gafur Doğan (Şanoger), Işıl Özmuş (Şanoger), Bülent Turan (Muzîsyen), Gülcan Kurnaz (Muzîsyen), Çiğdem Karaman (Muzîsyen), Sevinç Karaman (Muzîsyen), H. Malzum Karaman (Muzîsyen), Mürsel Yavuz (Muzîsyen), Birkan Kaygısız (Muzîsyen), Hasan Kaygısız (Muzîsyen), Ozan Xanemîr, Ozan Ganî Nar, Mustafa Sayın (Muzîsyen), Berivan Uğurlu (Şaîr) Emirali Genç (Resam), Aziz Doğan (Weşankar), Mehmet (Resam) Cengiz Kırık (Rojnamevan), Yasemin Melek, Cemil Aydoğan (Rojnamevan), Hayrettin Yılmaz, Süleyman Sönük, Yusuf Kılıç, Resul Memiş, Gül Neusham, Esen Karaman, Habibe Çiftçi, Hamide Yüksel (Şanoger), Nedim Özgün, Feride Aslan, Hasan Çağan, Gülşen Aydın, Leyla Saraç, Selal Saraç, Serdar Adıbelli, Mazlum Adıbelli, Sinan Çalışkan, Adnan Bingöl, Gülten Kılınç, Resul Çelik, Lale Küçükaydın (Şanoger) Nurten Çelebi (Hunermenda Folklorê), Bahar Çakal, Fehime Tunç, Menife Çelik, Hakmiye Tunç, Felek Çelebi, Şekernaz Çakal, Allattin Gümüş, Nesim Kasırgo, Şengül Pak, Ramazan Tunç, Hediye Tunç, Nurten Çelebi, Ramazan Korban, Rahime Korban, Gökçe Selim, M. Hüseyin İnan, Zülfiye Dolu, Ekrem İlhan, Meşruk Çiftçi, Şahin Ölmez, Kadir Öztunç, Hasan Yankaya, Cengiz Yeşilyurt, Levent Önder, Canan Can, Işıl Özmuş, Ali Doğan, Bircan Akyol, Metin Salman, Elif Koç, Hasan Karaca, Murat Baydemir, Sevgi Aslan, Hamdusena Acar, Halit Şahin, Resul Saraç, Resul Memiş, Şirin Kaya, Zeynep Kaya, Yusuf Kaya, Gurbet Kaya, Tülay Beşli, Feride Aslan, Fevzi Taşdemir, İzzet Gültekin, Eşref Murat, Cengiz Demir, Mahmut Taşçı, Abdullah Akıl, Zelal Boğa, Beşir Ant, Selahattin Bozkurt, Mehmet Tanboğa, Kadircan Özer, Nizamettin Yalçın, Yasemin İpek, Delal Yıldız, Sevgi Kamer, Erhan Kaya, Nihan Turan, Hakkı Kaya, Nihan Turan, Hakkı Başer, Mürcet Başer, Nilgün Özhan, Savaş Deniz, İlknur Cömert, Şivan Uzunoğlu, Özgen Bulut, Cevahir Yüksel, Ahmet Kaymak, Mehmet Doğan, Ahmet Atbirer, Nuri Baykal, Selim Okçuoğlu (Parêzer), Salih Beşaltı (Parêzer), Niyazi Çem (Parêzer), A.Vahit Kaya (Parêzer), Naciya Kaplan (Parêzer), Aysel Tuğluk (Parêzer), İsmet Ateş (Parêzer), Edip Yıldız (Parêzer), Sedat Sadioğlu (Parêzer), Filiz Köstak (Parêzer), Muzafer Ünlü (Serokê Genel İş'ê), Ramazan Ülek (Endamê HADEP'ê), Muharrem Söylemez (Ekonomîst), Zarife Söylemez, Halil Yeşilmen, Cem Yılmaz (Derhêner), Rahmi Demir, Ali Canboğa, Orhan Babır, Cebbar Doğan, İkramet-tin Altaş, Cüneyt Bahadır, Barış Ayyıldız, Hanifi Çiçek, Feriç Akbaş, Mustafa Yücedağ, Murat Aydoğan, Mehmet Tarak, Sezer Özcan, Mustafa Kaya (Xwendevan) Yusuf Asker, Showen Stensil, Lucy Shorratt, Aynur Güvenç, Barış Okutucu, Sultan Güvenç, Ercan Demir (Karmend), Cafer Demir, (Karmend), Mehmet Alcaç (Karker) Yavuz Longurlar (Karker), Osman Turan (Çermvan), Ali Gürsel (Bazirgan), Muhlîs Asan (Aktor), Rukiye Okumuş, M.Nuri Hoca (Mamoste), Muhittin Kaya (Karmend), Selahattin Acar, Görgün Can, Genco Aslan, Güler Kasırga, İsmail Aslan, Gülşen Burak, Yüksel Budak, Mahsun Adıgüzel, Zühre Çakmak, Mesut Doğanay, Situ Engin, Junda Kaya, Neval Acar, Ahmet Kaya, Ramazan Turan, Murat Gül, Kemal Güney, Yusuf Metin, Cem Aslan, Zeynep Aşar, Cumali Sosyal, Mustafa Komrhan, İbrahim Erbaş, Uğur Balık.

Hemzeyê Muksî

● **20.06.1918:** Kovara Jîn li Stenbolê dest bi weşanê kiriye. Ev kovar bi piştgiyariya Komeleya Pêşketina Kurdistanê hatiye weşandin, berpîrs û xwediyê kovarê Hemzeyê Muksîbû. Kovar bi her çar zaravayên kurdî weşan kiriye û 25 hejmar hatiye weşandin. Kovar ji aliyê kadroya nivîskarên pîr xurt bû. Ji her deverê Kurdistanê nivîskar hebûn, wekî: Pîremêrd, Tewfîq Silêmanî, Xelîl Xeyalî, Kemal Fewzî, Evdirahîm Rahmîyê Hekarî, Memdûh Selîm Beg, Îhsan Nurî Paşa, Kemal Elî Bedirxan û pîr kesên din ên navdar.

Di destpêka weşana kovarê de sernivîsek hatiye weşandin, di wê nivîsê de tê diyar kirin ku kovar ne bi armanca pere qezenckirinê tê çapkirin. Armanca derketina wê wekî hêvotina gelê kurd li ser çand, huner û

wêjeya kurdî, hatiye destnîşankirin.

● **20.06.1930** Serhildana Geliyê Zîlan. Eşîrên li herêma Wan, Erdîş û Agiriyê bi taybetî Eşîra Zîlan û Celaliyan û yên li der û dorên wan piştî têkçûna hin serhildanan, ji bo azadiyê careke din serhildaneke bi 1500 peyayî dane destpêkirin. Ew hêz, roja 20'ê pûşperê êrişî ser qereqoleke dewleta tirk dikin, di navbera wan û hêzên dewletê de şer çêdibe. Piştî wê êrişê, îcar êrişî ser Erdîşê dikin; 2 subay û 16 leşkeran dikujin.

Li ser van bûyeran, dewleta tirk alayên 28 û 29'an û alaya siwariyan a 11'an dişîne wan 6 eşîrên ku serhildan pêk anîne. Roja 18'ê rezberê, dema şer diqede li herêmê bi hezaran gund şewitîne, bi hezaran mirov revîne Îranê û ji herêmê bi tenê dûxan radibe.

AWIR

Wênekêş

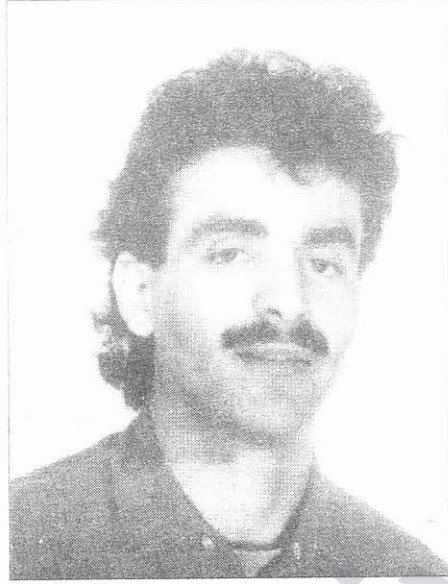
Xelîl Xulamî

BEKIR BAHÖZ

Xelîl Xulamî salî 1966 le şarî Serpêlzehaw, le Kurdistanî Rojhelat le dayik bûwe. Her le mindaliyewe sewdaserî hunerî wênekêşan bûwe. Dîmenî ciwanî Kurdistan be çem û deşt û çiyawe bandorî zor hebûwe be ser em hunermendewe.

Her boye debînî siruşt be ciwanî xoy deniwênê, le karekanî da hunermend her le seretay xwêndinewe le qutabxanekan da hemû salêk le pêşanga da beşdar bûwe. Her weha legel helgîrsanî şorişî gelanî Îran da em be aşkira le biwarî karî hunerî da karî kirdiwe.

Hunermend Xelîl Xulamî be hoy karekaniyewe ke bezorî derd û azarî

mîletekey nîşan deden metirsî hebû ke rijemî îslamî jiyani bixene tirsewe, boye welatî cêhêşt û mawey yek sal e

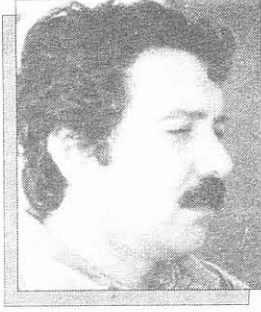
le welatî Almanya ye êştas berdewam xerîkî karî hunerî xoyetî û xoy amade dekat bo birdinewey pêşanga le şarî Berlin.

Hunermend Xulamî dexwazê ke dengî tasawî gelî kurd le rêgay hunerekeyewe be hemû cihan bigeyenêt û bo em mebestes niyazî heye ke eger boy birexsê dirêje be xwêndîni hunerî bidat le Almanya.

Mînak le karekani Hunermend Xelîl Xulamî be nawî "Tawan"

ÇAVDÊRÎ

AMED TÎGRÎS

Girtîgeha Amedê kela berxwedan û şoreşê ye

Xwebirçîhiştin (mangirtin) ji metodên berxwedanê yên herî pasîv yek e. Mirov li dijî zordestî û çavsoyîyê, bi birçîhiştina xwe, bersivê dide dijmin. Ev metoda xwebirçîhiştinê bi piranî li girtîxaneyan pêk tê; ji ber ku di destê girtîyan de zêde îmkânên bikaranîna metodên rengîn ên berxwedan û têkoşînê yên din namînin. Vê carê bi tenê metodeke berxwedanê di destê girtîyan de dimîne ku ew jî xwebirçîhiştin e. Ew bi eziyetdayîn û pûçkirina laşê xwe rewşa zorker û serdestan protesto dikin. Di dîroka cîhanê û ya Kurdistanê de, di vî warî de, gelek bûyerên mezin û girîng hene. Di sala 1982'an de Girtîgeha Amedê di vî warê xwebirçîhiştinê de, bi nav û deng e. Di dîroka Kurdistanê de berxwedana herî mezin û birûmet li wir hatiye dayîn.

Wekî ku tê zanîn M. Hayrî Durmuş di 15'ê tîrmeha 1982'an de, li salona mehkemeyê rojîya mirinê îlan kiribû.. Pişt re M. Hayrî Durmuş, Kemal Pîr, Ali Çîçek û Akîf Yılmaz bi gelek hevalên xwe ve dest bi rojîya mirinê kirin; bi biryardarî ala berxwedanê bilind kirin û di dawiyê de, ev her çar şoreşgerên mezin jî şehîd ketin. Her wiha piştî şehîdên Newrozê, Girtîgeha Amedê carekê din bû şahîdê şehîdên rojîya mirinê. Ev bûyer di dîroka têkoşîna Kurdistanê de bû xwediyê cihêkî gelek mezin û girîng. Dîwarên girtîgehê hilweşand û têkoşîn ber bi çîya ve bir, xurt û gur kir. Vê yekê, di dîroka Kurdistanê de, ji bo têkoşîn û berxwedaneke nûjen dergeh û pencereyên nû vekirin.

Ji wê rojê heta îro, Kurdistan û Tirkiye ji aliyê aborî, civakî, rêxistinî û eskerî ve serobino bûne û dibin. Her ku diçe dewleta tirk pêngav bi pêngav têk diçe û kurd jî têkoşîn û berxwedana xwe ya neteweyî xurt dikin û pêş ve dibin.

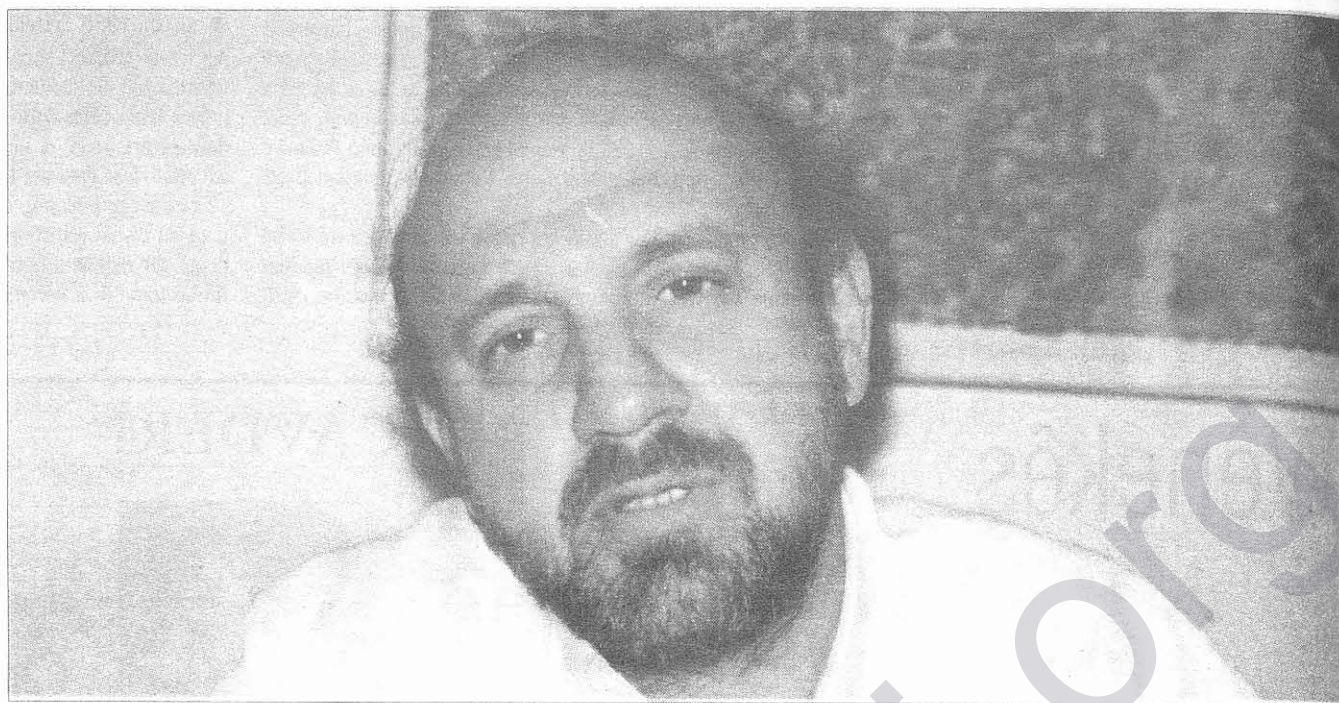
Ji 27'ê adara 1996'an ve, li gelek girtîgehên li Kurdistanê di serî de li ya Amedê û yên li Tirkiyeyê girtiyên politîk dest bi grevên xwebirçîhiştinê kirin. Niha li hinek girtîgehan girtiyên ku di greva xwebirçîhiştinê de ne, ji 50 rojî ve ye ku di berxwedana xwebirçîhiştinê de ne. Hinek ji wan nêzikî mirinê dibin. Di vî rewşa han de, hikûmeta ketî û Serokê Polîsan ê berê û wezîrê Edaletê yê niha Mehmet Açar, hin jî gef û gurên nedîtî li girtiyên birçî dîke û dibêje:

"Em bi paş ve tu gavî navêjin, divê ew teslîm bibin..."

Li welêt, li metropolên Tirkiyeyê û li seranserê Ewropayê ji bo piştgiyî û alîkariya girtiyên politîk ên li girtîgehên li Kurdistan û Tirkiyeyê çalakî û bûyerên mezin û xurt tîn lidarxistin. Li bajarên London, Bukreş, Atîna, Cenewre, Bruksel û li Stockholmê jî ji sisêyên vî mehê ve çalakîyên xwebirçîhiştinê hene. Êdî rewşa kurdan ne wekî ya çend sal berî niha ye. Ev hem ji aliyê rêxistinbûniya kurdan ve û hem jî, ji aliyê derax û sewiya diplomatîk a kurdan ve wiha ye. Pêşketinên mezin hene ku mirov bi çavên serê xwe dibîne. Ez niha bi xwe ve nivîsarê di greva xwebirçîhiştinê de dinivîsim. Ez berê jî çend çaran beşdarî çalakîyên xwebirçîhiştinê bûbûm; lê niha rewş tişteki din e: Hejmara kesên ku beşdarî birçîbûnê dibin gelek in. Kurdên alîkar û piştgir bi hezaran in. Cihên xwebirçîhiştinê wekî şahî û festîvalên mezin in. Di rojê de, bi hezaran belavok tîp belavkirin û bi hezaran kurd û biyanî tîp serdanê. Rêxistinîya xwebirçîhiştinê mirov nikare bi çend salên berê re muqayese bike. Rojname, radyo û kanalên televizyonan di heftiyê de çend car li ser çalakîyên xwebirçîhiştinê radiwestin. Li Ewropayê êdî rêxistinên sîvil û humanîter li aliyekî, partiyên desthilatdar û yên muxalefetê bi destgulên xwe ve tîp cihê xwebirçîhiştinê û mesajên xwe yên piştgiyariyê pêşkêş dikin. Bi kurtahî êdî doza kurdan reng û naverokeke navneteweyî girtiye. Vî xwebirçîhiştina dawî re careke din rû û rûçikên dewleta tirk a sextekar û durû derket holê. Derbeyeke mezin xwar û dixwe. Ji aliyê din ve delagasyonên HABÎBAT'ê jî, ji Stenbolê demokrasîya wan a sexte û boyaxkirî, dewleta wan a esker û polîsan roj bi roj ji raya giştîya cîhanê re didin diyarkirin. Bi rastî rezil û riswa dibin. Bi destê xwe mala xwe xera dikin. Xwedê bike rojekê berê cûm bibe!

Ragıp Duran rojnamevanekî tirk e, lê ji tirkan zêdetir kurd wî nas dikin. Ne tenê xwendeyên kurdan gundiyan wan jî bi munasebeta radyoya BBC'yê wî bi nûçeyên wî yên rast nas dikin.

Ji hêla din ve Duran der barê fonksiyona çapemeniyê de wekî pispore tê qebûl kirin. Hevalê me RAHMÎ BATUR pê re li ser mijarên ku dikevin çarçoveya çapemeniyê axivî.

'Çeka herî bitesîr rastî bi xwe ye'

Di dawiya hevpeyvînê de wê min pirsêk bikira, lê ez dixwazim vê pirsê di serî de bikim: Ku me cih biguheranda û hûn vêga di cihê min de bûna, dê we çî bipirsiya?

- Li gorî rewşa min û te, ku me cih biguheranda, aliyekê min ê bîmtiyaz heye; ez rojnamevanekî tirk im, lê zêdetir li ser pirsgerêka kurdan nûçeyan çêdikim û ji ber vê yekê li Kurdistanê gelek kes min kurd dizanin, minê ev bipirsiya.

Ez ji sala 1983'yan û virde ne tenê li ser kurdên Tirkiyeyê, her wisa ji Kazakistanê bigirin heta Amerîkayê li kîjan erdî kurd hebîn, ez bi wan re eleqedar dibim. Weşanên li ser kurdan, yê bi zimanê tirkî, îngilîzî û fransîzî taqîb dikim, lê mixabin ku kurdî hîn nebûme...

Çi bûn sebeb ku hûn bi kurdan re eleqedar bibin?

- Hêj dema min Lîseyaya Galatasarayê dixwend, di mehên havînê de me tûrîstên fransîz dibirin li bajarên Kurdistanê digelandin, me ji wan re rêberî dikir. Bi rastî min bi xêra wan Kurdistanê nas kir. Wî karî ji sala 1969'an heta 1975'an dom kir. Pişt re jî bi munasebeta rojnamevaniyê kurd ketin rojeva min.

Ez demeke dirêj li Fransa û Brîtanayê mam. Rojnamevanî çî ye, nûçe çawa tê nivîsandin, fêr bûm. Dema ez vegeyriyam û min dest bi rojnamevaniyê kir, min dît ku li vir ev pirsgerêka giran an di rojnameyan de hîç cih nagire an jî tahrîfatê dikin...

Li ser navê BBC'yê ez diçûm herême. Dema bûyer diqewimîn min daxuyanîyên her du alîyan jî didan, ev bû sebeb ku kurd ji min bawer bikin. Derdekî BBC'yê ku dewletê an jî PKK'ê biparêze tune bû, ev jî ji min re bû firsendek.

Di destpêkê de me bi hêsanî dikaribû karên xwe bimeşanda. Heta sala 1992'yan rojên me yê xweş derbas

bûn, lê piştî 92'yan her tişt xera bû, dewletê rê li ber rojnamevaniyê girt... Gelek hevalên me yê rojnamevan kuştin. Êdî îmkânên rojnamevaniyê ne man...

Di Newroza 1992'yan de li Nisêbînê serpêhatiyêke we û timên taybet çêbûbû...

- Piştî ku êrîşên li ser rojnamevanan zêde bûn, êdî min bi nasnameya xwe nikaribû li herême bigerim. Baş bû ku di radyoyê de dengê min bihîstibûn, navê min jî dizanibûn. Lê ez bi şexsî nas nedikirim.

Em sê çar rojnamevan ji Cizîrê dihatin, li Nisêbînê riya me girtin. Ji mad û mirûzê wan diyar bû ger ew wî kesê ku

diparêzin. Ji ber ku ji rojnamevaniyê, bêhtir wekî karê propagandayê fêr dikin, terbiya wan a demokrasîyê tune ye.

Ku em li dinayayê jî dinêrin yê wekî BBC û CNN'ê jî ji serxwebûna xwe gelek tişt winda kirine, ne wekî berê serbixwe ne. Ketine bin tesîra sermayeyê.

Li welatên paşmayî jî em dibînin ku dewlet xwediyê radyo, televîzyon û rojnameyan in. Li welatên pêşveçûyî yê kapitalîst, hinek rojnameyên ku xwediyên wan, xebatkarên wan in hene. Yek ji wan jî li Fransayê derdikeve; Liberation. Ew jî ku ket krîza aboriyê, mecbûr ma ku nêzîkî nivê hîseyên xwe bifiroşe şirketêke mezin.

cihên herî bilind in, îro ketine pey sirên dewletê. Jinikek hin tiştan dizane, lê ji wan re nabêje, xwe dikin mesqere. Ku civakeke vekirî bûya wê ev tiştên sosret jî neqewimîna.

Em di van rojên dawîn de tiştên wisa ecêb dibihîzin ku em pê matmayî dimînin. Dibêje: "Ku sirên dewletê eşkere bikin wê şer derkeve" ev tiştêkî sosret e. Yanê tê wê maneyê ku bi pereyên me çûne tiştên tarî kirine, nikarin eşkere bikin. Ji aliyê rojnamevaniyê ve divê tu sir nebin ku ji welatiyan werin veşartin.

Rojnamevanî çî ye, divê çawa be?

- Gelek tarîfên rojnamevaniyê hene, lê bi awayekî giştî rojnamevanî karê e ku mirov li gorî îmkânan rast, li gorî îmkânan dorfireh û li gorî îmkânan bilez, bûyerên li welatekî û li dinyayê, bi wêne û deng pêşkêşî civakê dike. Tarîfa herî dorfireh ev e. Û rojnamevanî neyarê siran û tiştê veşartî ye. Ê sir û agahî jî di destê iktidarê de ye.

Divê di her nûçeyekê de lêkolîn hebe. Lê tespît kirina dikandarekî, ku milyonek bac didize, ne rojnamegeriya lêkolînî ye. Rojnamegerî meraq û têrkirîna vê meraqê ye. Yê ku meraq neke nikare bibe rojnameger. Kî, çî ji bo çî vedîşere, çawa vedîşere? Divê rojnameger tim li bersiva van pirsan bigere. Ku rojnamevanî baş were kirin, wê civak bibe xwedî agahiyên rast. Û ji ber ku wê agahî ji bin bandora çend kesên rayedarên dewletê derkeve û wê demokrasî çêtir bi cih bibe. Lê bi rastî ku em li Tirkiyeyê û li dinyayê dinêrin, çapemeniyêke wiha rast em nabînin. Di çapemeniyê de yek an jî du xalên tarî hene:

Îro ku Aydın Doğan karên xerab bike, wê kî çap bike, eşkere bike? Ji çaran didoyên çapemeniya tirkan di destê wî de ye. Em bibêjin bila ew didoyên din eşkere bikin, lê ew jî ne paqij in. Bêşik vêga di destê tevan de dosya he-

i her şerî de, şerê psîkolojîk tê meşandin

û di şerê psîkolojîk de jî rola herî girîng

li ser çapemeniyê ye. Lê di şerê psîkolojîk de jî,

çeka herî bi tesîr rastî bi xwe ye...

lê digeriyan bibînin wê malikê lê xera bikin!.. Yekî çeka xwe dirêjî me kir û bihêrs "Ew î... yê Ragıp Duran jî di nav we de ye" got, beriya her kesî min bersiva wî da:

"Dema em hatin Ragıp li Cizîrê bû, ew jî li ser rê bû, wê vêga bê."

Piştî vê bersiva min em nedan sekinandin, em filitîn. İnşallah Ragıp jî filitibe!

Ji ber ku rê li ber xebata çapemeniyê, rojnamevaniyê digirin ev şer bêhtir dijwar dibe. Ku çapemeniyêke serbixwe hebûya...

Çapemeniya serbixwe heye?

- Li Tirkiyeyê çapemeniya "mezîn" ne serbixwe ye. Ev ne tahlîleke siyasî û îdeolojîk e. Ev çavdêriyek e, tespîtek e. Îro hûn li kîjan rojname û televîzyona mezîn binêrin tê dîtin ku bi alîkariya dewletê mezîn bûne. Ev aliyek e, lê aliyekî din jî heye ku bi dilxwazî dewletê

Lê ji xeynî girêdayiya aboriyê li Rojava tiştêkî din jî heye ku ew li vir tune ye: Rûmet û namûsa nûçeyê, ehlaqê meslek... Li wir hê jî ev hene.

Berpîrsê nivîsarên Le Mondeyê Edî Planel di kitêbeke xwe de "Dewlet dibêje ji bo selametiya tahqîqatê veşarî" dinivîsîne û dipirse: "Ji kê hûn çî vedîşerin? Ev teknolojiya vêga îmkana veşariyê nade, tenê dewlet dixwaze li dijî welatiyên xwe xwedî îmtiyaz be. Eger dewlet ji bo selametiya welatiyên xwe kar û xebatê dike, divê ji welatiyên xwe tiştêkî veneşere."

Yanê ew agahiyên ku casûsên hemû dewletan pê dizanin, dewlet ji welatiyên xwe vedîşere.

Li Tirkiyeyê îro serkomar jî li pey sirên dewletê ye... Ji Tansu Çillerê agahiyê dixwaze, lê ew sirên dewletê ji wî jî vedîşere...

- Erê, yê ku di nav dewletê de li

ne; dema yek der heqê yekî din de tiştêkî eşkere bike, wê yê din jî dosyayêkê biweşîne... Ji ber vê jî mirov xwedî agahî nabin.

Divê çapemeniya alternatîf hebe. Û ev çapemenî an bi temamî serbixwe be an jî tîkiliyên wê bi kes û rêxistinên li dijî dewletê re hebe. Her çiqas ez bi kurdî nizanibim jî, Azadiya Welat, Demokrasî, MED TV û li Stenbolê gelek radyoyên herêmi hene. Lê hem jî aliyê aboriyê ve û hem jî jî aliyê profesoneyê ve kêmasiyên wan jî hene. Zêde nikarin vekin.

Dema tîkili bi sistemê re tune be bi destxistina siran jî zehmet nabe?

- Ev jî heye, lê ketina nav sistemê ne çareserkerin e, dikarin li derveyî sistemê bimînin û wezîfeyê xwe jî bi kar bînin. Rojnameya Aydınlıkê ya ku min tê de xebat dikir, kontrgerîlayê bi belgeyan eşkere kir... Divê bi hinek kesên di nav sistemê de jî tîkili hebûn, ku bi temamî li derve bimînin, nikarin tiştên veşartî eşkere bikin. Lê tîkiliyê wisa, ku ew bi xwe jî qirêj nebin...

Li gorî we kêmasiyên çapemeniya kurdan çi ne?

- Çend sal berê ez li Hewlêrê tevî civîna salvegera 90 saliya rojnamevaniya

hejmareke rojnameya Demokrasiyê emê di rojnamevaniya kurdan de pêşketineke girîng bibînin. Li gorî min MED TV jî gelekî girîng e; ji birçîbûniya kurdan a di vî warî de ya sedsalan re bi deng û dîmenên xwe dibe bersiv. Gelek baş e, lê bi zanîna min tu tişt bi temamî ji başî an jî, ji nebaşiyê pêk nayê...

Ev şerê ku panzdeh sal e didome di çapemeniya Kurdistanê de jî dibe sebebê hinek kêmasî û xeletiyên: Beriya agahî bide, coş û heyecan, ajîtasyon û propaganda li pêş tê... Ev tespîtek e. Yanê di şertê îro de ku nêzikî bîst hezar însan di vî şerî de mirine û ji her alî ve mudaxele çêdibin; îmkânên derxistina rojnameyêke bêheycan, ziwa, serbixwe ne mimkun e û ez xwendevanan baş nas dikim; vê gavê pêwîstî bi rojnameyêke wiha tune ye... Pêwîstiya îro jî bo dawîya şer bê, eşkerakirina wehşeta şer e.

Baş e rojnamevaniya di nav vê çarçoveyê de mirov çawa dikare çêtir bike?

- Ez ne li dijî çapemeniya mîlîtan û ajîtasyonê me, di nav van şertan de pêwîstiya çapemeniyêke bi vî rengî heye, lê mirov dikare çêtir jî bike. Zehmetî

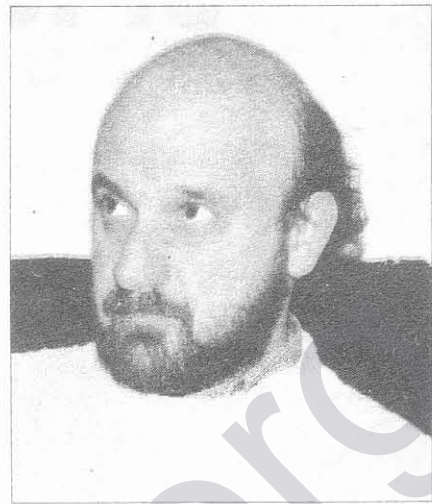
rastî bi xwe ye... Îro em çapemeniya Tirkiyeyê rexne dikin, dibêjin "Alîgirê TC!.. Alîgirê şer!..", lê ku em jî eynî tiştî bi alîgiriya kurdan, bi alîgiriya aştiyê bikin, tiştê naguhere. Yanê tenê cihê kurdan û TC'yê tê guhertin û hew...

Rojnamevanî û propaganda ji hev cuda ne. Propaganda, rojnamevaniyê dîkujê... Divê rojnamevan bêguhertin û bêtewandin rastiye binivîsîne, ew rastî çî dibe bila bibe. Dibêjin berî her tiştî ez însan im, bi dû re rojnamevan, ev ne rast e... Carinan tiştên wisa diqewimin ku dilê mirov hilnade, divê mirov nêvîsîne, lê ji ber ku tu rojnamevan î, dinivîsinî...

Piştî sûtîqasta Demirel, Ertuğrul Özkök "Iran li dijî me propagandayê dike û ev di destê mezcûpên wiha de dibe çek" nivîsandibû. Hûn vê çawa dinivîsin?

- Ev dide nîşan ku propagandayê jî nizanin baş bi kar bînin. Ku welatîyên te, li te û li serokê komara te bawer nekin, herin li çapemeniya Îranê bawer bikin, sûtîqê mîrikê Îranî çî ye? Divê tu jî xwe û jî sistema xwe bipirîst: Ji bo çî welatîyên me ji me bawer nakin?..

Li Sovyeta berê kî ku li dijî sistemê

Ragıp Duran

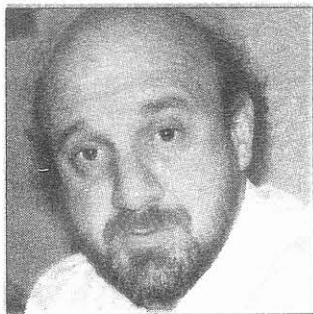
Di sala 1954'an de li bajarê Stenbolê hatiye dinyayê. Ji malbateke burokrat a bilind e û li gorî gotina wî; bi kultura kemalîzmê, lê zêdetir jî bi perwerdehiya Rojava, bi terbiye bûye. Piştî xwendina Lîseya Galatasarayê ji bo xwendina zanîngehê çûye Fransayê û di sala 1978'an de veqetîye. Li dû veqetîyê di rojnameya Aydınlıkê de dest bi rojnamevaniyê kiriye. Piştî re di rojnameya Hürriyetê de, di BBC'yê de, di Radyoya Stokholmê de, di Cumhuriyetê de, di Noktayê de, di EP'yê de û di rojnameya Özgür Gündemê de rojnamevanî kiriye.

Pîşeyêke (meslek) wî ya din jî werger e. Di civînen navneteweyî de bi îngilizî, fransizî û tirkî wergeriya sîmûltane dike.

Li ser Afganîstanê kitêbek bi navê Afgan Mücahidleri ile (Bi mucahîdên afganan re) nivîsandiye, ji fransizî jî du kitêb wergerandine. Vêga jî, ji nivîsên xwe yên kevn û yên nû kitêbek bi navê Apoletli Medya (Çapemeniya Biapolet) amade dike.

Di dadgeha ewlekariya dewletê de li ser nivîseke xwe mehkeme dibe. Endamê Heyeta Şewirmendiya Weşanê ya Rojnameya Demokrasiyê ye û heftiyê carekê li ser çapemeniyê di demokrasiyê de dinivîsîne.

P

işti 92'yan her tişt xera bû, dewletê rê li ber rojnamevaniyê girt...

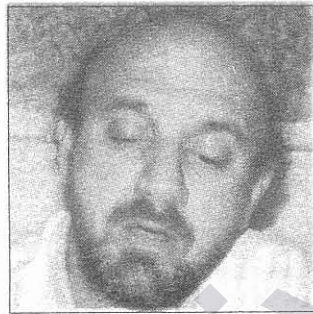
kurdan bûm. Mesûd Berzanî û Şêrko Bêkes jî beşdarî civînê bûn. Civîneke dewlemend bû...

Di rojnamevaniyê de rola ziman gelekî girîng e û ji ber ku li Başûr ziman qedexe nekirine, kurdî bi pêş ketiye. Li kolanên Silêmaniyê û Hewlêrê wekî Beyoğlu kitêbfiroş hebûn, ez gelek pêşad bûm. Min wergera kitêba filozofê fransiz Mişel Fuko ya bi navê "Çêbûna Hepisxaneyê" dît ku hêj ew kitêb li zimanê tirkî nehatibû wergerandin. Ev dide nîşan ku rewşên bîrên Başûr wêje û felsefeya Rojava jî jî nêzik ve eleqedar dibin. Di Rojhilata Navîn de jî Hewlêrê kevintirîn bajar tune. Ew jî de xuyan ku kurd di Rojhilata Navîn de xwedî kultur û rewşên bîriyêke mezin in. Lê parçebûyîna kurdan û pesta siyasî ya li ser çapemeniya wan, bi taybetî jî ya kurdên Bakur li paş xistiye.

Sebebê lipaşmayîna çapemeniya Kurdistanê ev e ku kurd parçe bûne û nebûne xwedî dewlet, ji ber vê sebebê jî yekbûna ziman çênebûye. Di kurdî de sê çar zarava hene: Soranî, kurmançî, dimilî, goranî...Ev rewş di çapemeniyê de astengiyên mezin derdixe.

Lê dîsa jî ku em hejmara Rojnameya Özgür Gündemê ya yekan bidin ber

M

in daxuyaniyên her du aliyan didan, ev bû sebeb ku kurd jî min bawer bikin.

gelek in, ku panzdeh-bîst nûçevanên te hatibin kuştin, ne mimkun e ku tu rojnamevaniyêke baş bikî, rojnameyêke baş derxî. Ji Afganîstanê bigire heta bi Filistinê çapemeniya gelên ku di şer de ne bi vî rengî ye.

Yekî ku jî rojnamevaniyê fêm neke, bibe xwediyê rojnameyê û her roj mudaxele yî karên nivîsan bike, nameşe. Divê yê ku rêveberiya rojnameyêke bike, ji kar fêm bike û selahiyet tam hebe.

Rojnamevanî di nav karan de, karekî herî civakî ye. Ku dengyek tune be, nameşe. Divê bi hemû hêzan re tîkili hebûn, di civakê de hemû hêz û kes xwe tê de bibînin. Di nûçeyê de lazim e tu tişt ji rastiya tazî jortir tune be. Ku Tirkêş daxuyaniyek bide û di vê daxuyaniyê de qimeta nûçeyî hebe, divê tu biweşînî... Ev namûs û heysiyeta nûçeyê ye û divê mirov vê prensîba pişeyê xwe biparêze...

Di şeran de rola çapemeniyê û şerê psikolojik çî ye?

- Di her şerî de, şerê psikolojik tê meşandin û di şerê psikolojik de jî rola herî girîng li ser çapemeniyê ye. Lê di şerê psikolojik de jî, çeka herî bi tesîr

R

ojnamevan; kî, çî ji bo çî û çawa vedişêre? Divê tim li bersiva van pirsan bigere.

derketa, ew diavêtin timarxaneyê. Mantîq jî ev bû: Tu li dijî sistema Sovyetê derdikevî, nêxwe tu dîn î! Li Amerîkayê jî ji dijberan re digotin "Tu yan mirovekî xerab î, yan jî dîn î!" Ev çîroka "mezcûp"ê jî ji wan mîras maye. Çî kurd, çî ereb, çî faris û çî tirk bin, hê jî pûtan dihebînin. Yekî Quran hilda got "Pûtan nehebînin, ez we dawetî Quranê dikim" ew girtin, avêtin hepsê û ji bo wî gotin: Dîn e!.. Yanê ji wan wer e ku yek Atatürk rexne bike, koka komarê radibe. Ne Atatürk tenê, divê em li hemû kesên bi çavekî rexneyî binêrin.

Wekî xwendevan û temaşevanekî di serê Ragıp Duran de, ji l'ê gulanê çî dîmen man û bi nêrîna rojnamevan Ragıp Duran rastiya wê bûyerê çî bû, di serê we de çî man?

- Wekî xwendevanekî an jî temaşevanekî di serê min de ev dîmen man: Ciwanan cam û pencere anîn xwarê.. Li gorî nêrîna rojnamevan Ragıp Duran jî, tiştên di serê min de man, ev in:

Sê kes hatin kuştin!.. Kî, çawa û jî bo çî ew kuştin?.. Li tu deverê dinyayê, bi camên şikestî kes nikare sê kuştîyan veşêre. Lê, li Tirkiyeyê çapemenî bihuner e!..

Ji Negwînê çend helbest

Evîn

Tu û baran
bi hev re dihatin
baran dima
û tu diçûyî.

Tu

Koçberiya min
ku bi sedsalan dirêj bû
tarî bû
û min jî
tu çira hîlnegirtin
ji bilî te.

Temen

Welatê me rawestiyaye
Gundên me
nayên guhertin
Roj lê ew roj in
Heyv lê ew heyv e
Demsal digindirin
Û em jî
yeko
yeko
têne xwar.

Li benda qiyametê

Şewat

Mîna jinekê
ku biryara
şewitandina cihanê da
xwe vexist
û cihan pê hest nebû.

Veger

Westiyayî vegeriyame
ey kelemperê dil
de ka rûyê min î xemgîn
di nav her du destên xwe de
veşêre.

Hezkirin

Hezkirina te
buhar e.. û ez li bendê me.
Hezkirina te
nêrgizeke bitenê ye
li ser qeraxên dil
hezkirina te
dara tuwa ku
di dilê vî çemî de şîn hatiye

Tenêti

Derbas bûm kinişteke vala
dîwaran
mûmên sar
bigermî, silav dan.
Çavên min ên xemgîn
li dûr dinihêrin
li dilê wêran
û..
li xaçê razayî.

Koçberî

Jê re got:
Dinya, roj e, heyv e, erd e
jibîrker ku bêje:
û tu yî jî
ji ber vê
dev jê berda û çû.

Gazî

Ey bêhişo
heta bi rûpelan
dikarin bêhna te
bêhn bikin ji pênuşa min.

Tirs

Destê min jar e
Pênûsa min xemgîn e
vê êvarê
ez li ser te ditirsim
Jixwe

Negwîn:
Di sala 1973'an
de, li
Başûrê Biçûk,
li bajarê Amûdê
ji dayikê bû.
Ew neviya
zimanzanê bi
nav û deng
Reşîdê Kurd e,
lê mixabin
Negwînê
helbestên xwe
bi zimanê erebî
nivîsandine.
Helîm Yûsiv,
ev helbest
hîlbijartine û
wergerandine
kurdî.

hey hey xweşiko
ez çiqasî
ji te hez dikim.

heta kengî
tê bibezî li dû rokê
roka ku te nas nake.

Baran

Li ber her du çavên te
çavên te tenê
baran dikare
ji çavên min bibare
û dilê min
ji êşan bişo.

Têbîr

Dibe ku min dengê beranê
ji bîr kiribe
dengê diya xwe
dengê te

Rewrewk

Bes e
lê lê dinê

dengê avê
dengê ba
Lê.. tu car ji bîr nabe
dengê tiliyên te, dema
ku porê min şeh dikirin.

Dilşastan

Zindan di çermê min de
şîn hatine
li gewde dikin hewar:
Xwedê derziya me ye
ey xwînê
û tu ta tune ne ji bilî axê
ez li ser ranekî ji xwînê
radikevim
Ta ku ez şoreşvanan di xew

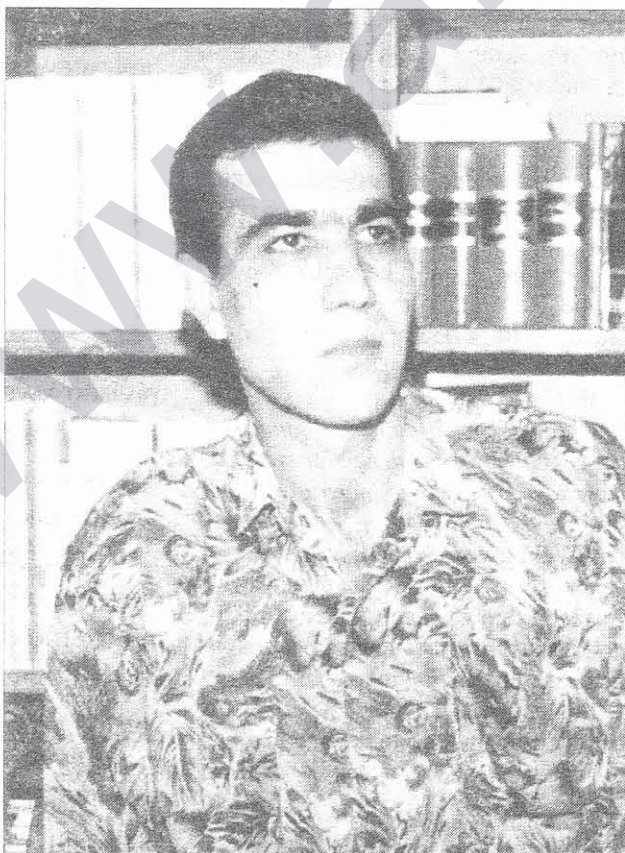
de bibînim

Dema ku kute kuta dilê min
di damarên te re derbas dikirin.
Gotin: dilê te yî xwînê şiyar bûye
li ser xexecokên birîna wê
li ser textê xwîneke kor.
min got salek e
du sal in
sê sal in
çar in.. pênc in.. şeş in.
Û ez artêşek ji bendemanê me
Roj bi roj
ez radihêjim wênayê wê
Ta ku ez biraninan bin bikim
Guneş e ey dilşastana min

guneh e.. guneh.
Laşê te hate cem laşê min
û got: Ez bi fişekan nemirim
lê ez bi hezkirinê mirim
min guman kir ku xanima min

vegeriyaye

erê .. vegeriya
Ji nû ve tev birînan
berê xwe bi xwînê vekir
Ta ku bizewicin.
Çiqas tu xweşik î ey nedîdar
Ji ber ku tu xaka me yî
Tu dane hev toz bi toz
Ta ku tu zarotiya xwe
bigihîne axê
Tu dane hev xwin bi xwin
Ta ku tu zarotiya xwe
bigihîne xexecokan
ax .. çiqas hişk e ev çiya
çiqas serhişk e
Her ku pakrewanên me
destan dirêjî wî dikin
Perdeyên xwe bi ser
xîna me de xwar dike.

**Helbestvanê
kurd Loqman
Mehmûd di sala
1966'an de li
Başûrê Biçûk
li bajarê Amûdê
ji dayikê bû.
Dîwana wî
ya bi navê
'Kêfên Bixem'
di sala 1990'î de
li Şamê bi
zimanê erebî
hate çapkirin.
Loqman
Mehmûd ev
helbesta xwe di
meha adarê de
bi zimanê kurdî
nivîsiye.**

Li Navenda Çanda Mezopotamyayê li Şaxa Beyoğluyê, vê heftiyê ev çalakî hene.

● 16.06.1996 Yekşem

Şanoya Ronî 'Lîstika Şer û Koçberî', saet:14.00

Konsera Grup Yorum, saet: 18.00

● 19.06.1996 Çarşem

Semînera weşanvan û rojnamevan Ragîp Zarakolu der barê

'Dîroka nijadperestiyê' de, saet: 18.00

● 20.06.1996 Pêncşem

Semînera Tuğrul Eryılmaz bi navê 'Li Tirkiyeyê û li Dinyayê rojnamevanî',

saet: 18.00

● 21.06.1996 În

Ji NÇM'ê Beşa Hunerên Dîtbariyê Fîlm "Asî'nin amacî", saet: 18.00

● 22.06.1996 Şemf

Konsera Stranên Gelêrî yên Nûjen, saet: 14.00

Konsera Figen Genç û Kadir Demirel, saet: 18.00

Li BEKSAV'ê jî vê heftiyê;

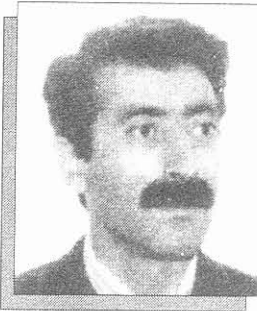
● 19.06.1996 Çarşem

Konsera Grup Kızılırmak, saet: 18.30

RÛDAN

TÎŞK

LERZAN JANDÎL

Nivisnayena dîroke

Se ke êno zanayene, dîroka şaran, avêşiyena şaran de rolêde gelê biqedr kay kena. La belê eke dîroka jû şarî hetê kesên bînan ra, kesên xerîban ra ama nivisnayene, na seba ê şarî afatêde girs a. Eke nê kesên dîroka nê şarî înkarkerdena dê ser ava kerda, na afatêde girsêrî ya. Halê kirmancan jî tenê niyanên o. Dîroka dînan, ya tirkan înkarderdena ser nivisna yan jî zê farisan, ereban kê mî û şaş ama nivisnayene. Xêca nînan tenê zanayanên xerîban jî dîroka kirmancan nivisna. Hama se ke êno zanayene, nînan de jî gumra kêmasî û şaşîtiyê estê. No hetêde dîroka ma wo.

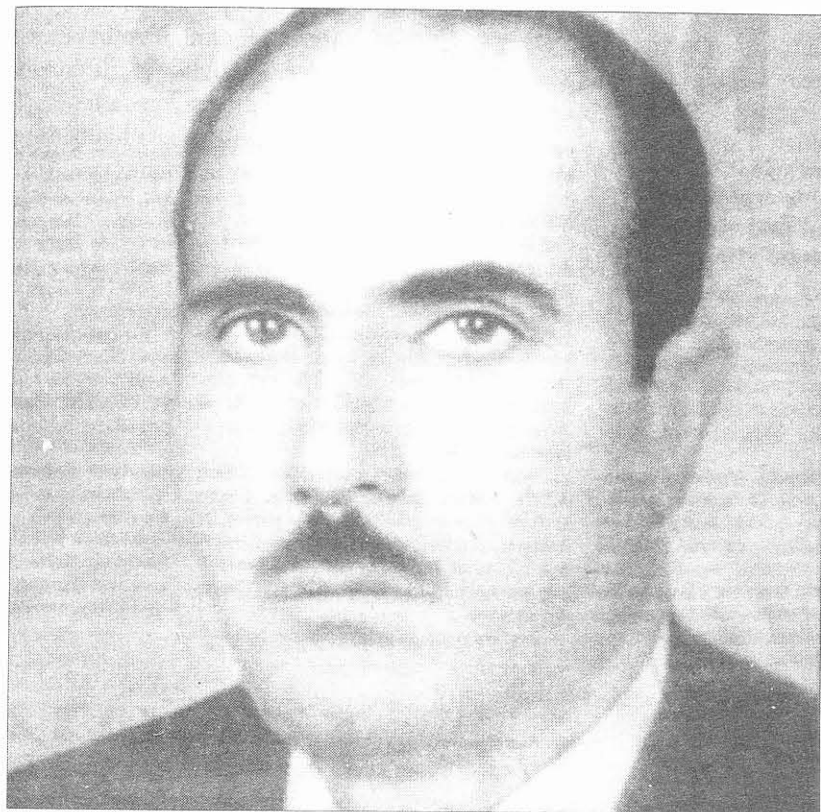
Heto bîn ra kirmancan ebi xo jî dest kerdo ci, dîroka xo nivisnênê. Na dîrokanivisnayene newe wa. La belê çîqa ke newe wa, hundê jî lewê raştiye de, kemasiye, şaşîtiye tede esta. Bêguman sebebên naye zaf ê. A jüyine; na der heq de materyalên ebi nivisî ya zaf kê mî yê, yan jî qe çînê. Koledaran, materyalên ke, mordem şikîno dîroka kirmancan nivisnayene de ci ra fayde bivîno, kerdê vîndî yan jî hên dardê we, ke kes nêşikîno ci reso. Ê didîne, tayê kirmancên ke wazenê dîroka ma binivisnê yan jî nivisnênê; ya na der heq de wekintena/wekintenanên bingehînan nêkenê, yan jî wazenê; dîroke gor wayştena xo binivisnê. Na der heq de tewr xirab jî dîroke gor xo, gor hal û kompleksanên xo nivisnayen a.

Xirabiya ke mordem şarê ma rê bikero, a wa ke; mordem dîroke gor hîsanên xo, gor kompleksanên xo, bê wekintenan binivisno. Zaf kesî bingê her avêşiyena teknîkiye, kulturiye, şaristaniye û hemdemiye ano kirmancan ra girê dano. Bêguman nê avêşiyenan de ked û emegê kirmancan yan jî verşaranên kirmancan esto. Hama mordem nêşikîno ke naye ra veciyo û zê dîrokanivisnayena tirkan, her çî kirmancan ra girê do.

Eke mordem dîroka ma niya binivisno, pêyniya ma jî bena zê pêyniya tirkan, farisan, ereban ûêb. Zaf rind êno zanayene, demê Osmanîyan de şarê tirkî, yan jî qesa "tirkî" manêde negatîf guret bi. İttihat Terakkî û bado jî kemalîstan waşt, ke tirkan na hal ra xelesnê. Hêya koledaran xo na hal ra xelesna ra. La belê şarê tirkî kerd kor, kerd koleyên ideolojiyanên faşîst û rasîstan. Dawiya na diyene, şer ê, hêsîrên çîman ê, feqîrî û belengazî, dişmentî û kîştan a. Ê ew ro jî binê barê mesela kirmancan û şaranên bînan de, ebi metodanên qeçîlan restî dawiyêde henêne, ke ew ro roşnabîrên dînan jî nêşikînê binê na qeçîliye ra biveciye. Na bi xo teyna, ganî ma re dersêde bi qedre bo.

(...) Xirabiya bîne jî a wa, ke mordemo ke wazeno dîroka kirmancan angorê waştana xo, angorê kompleksanên xo binivisno. Nivisnayenêde niyanênê de kirîterên biyane, rastiye çînê. Ya wendekar dîrokêde niyanênê bê fikirîyene qeubul keno, yan jî red. Hama ganî bêro zanayene ke armancê dîrokanivisnayene şaşîtiyan, qelsîyan û xirabiyan ra derse veten a. Armancê dîrokanivisnayene diqor nêkerdena nê şaşîtiyan û xirabiyan a. Yanê filan dem de niya biyo, na biyene rind nêbiya. Sebebê naye çik biyo? Çinay rê niya biyo? Ma se şikîme xo nê şaşîtiyan, qelsîyan, xirabiyan ra ra xelesnîme. Armancê dîrokanivisnayene o niyo, ke mordem ebi verhukman (pêşdarazî), ebi neheqiye tenê kesan, grupan, qoman xayîn, gunakar kero, tayîne jî "zaf" qehreman kero. Niyadayenêde niyanênê qehremanan, raştan "zaf" kena qehreman û raşt: xayînan, şaşan jî "zaf" kena xayîn û şaş. Çim ke kirîterên qehremantiye, rindiye yan jî xayîntiye, şaşîtiye waştana zerê niviskarî, kompleksên de bi xo yê. Niyadayene de niyanênê objektîftiye ra dûrî ya. Gor daye çiyê bê sebeb, bê dawîyan ya sipê wê yan jî siya yê. Çim ke mordem angorê zerê xo nivisneno, hên wazeno. Eke dîroke ebi "xezila ...", ebi "eke ... bibiyene", yan jî her çî ra muhîmtir jî bê wekintene, ebi diyenêde jûhete, dîroke bêro nivisnayene, dawîya xo jî zê nivisnayena xo şaş êna.

Ganî nê kesî bizanê, ke zê her şarî, şarê ma miyan de jî verhukmên aşîrtiye, dîni, sosyalî û heta zerê çeyî jî estê. Her şarî de kesîtiyêde corêne û kesîtiyên cêrenî estê. Ya corêne jûbiyena şarî de rolêde bingehînan kay kenê. Yê cêrenî jî dewlementiya şarî ya. Ganî armancê dîrokanivisnayene tûjkerdena, jûbînî ra dûrî fiştana nê kesîtiyan nêbo. Hemverê naye, dîrokanivisnayene ganî xizmetê werêarden, nêzdikerden û avêberdena nê kesîtiya bo. Na der heq de tayê kesî ebi înat nê şaşîtiyan kenê. Eke nê kesî bawar kenê, ke ebi naye xizmeta şarê ma, xizmeta zanayene-îlmî, xizmeta jûtiya şarê ma kenê, wa na bawariya xo ra derbas bê. Qeyî ti vana, ebi nayê wazenê, ke verê jûtiya şarê ma de, verê wertêrawedardayena verhukanên wertê şarê ma de bivinderê. Çim ke pratik de çeperaşte bawariya dînan bene.

Şakiro: Kewê ribat

Heta çar sal berê, çî dengbêjekî ku destê xwe bida ber guhê xwe û bistira, min ew guhdarî nedikir. Fikra min ew bû ku dengbêj bi kilamên şeran neyartiya di nav gel de kûr dikirin û xelk berî hev didan. Yanê li gorî min ew dirêjanên neyaran bûn...

Ji aliyê din ve min ji wan fêm nedikir. Çawa ku bi şûrên tazî siwaran dabine dû wan, van malnemîratan wisa bi lez kelîme li hev siwar dikirin!

Heta min kelîmeyek fêm dikir, wekî ku av di torê re derbas be here, deh-panzdeh kelîme dipekiyan diçûn, guhê min ew zefî nedikirin!...

Belkî jî, ji ber ku dilê min li wan girtî bû, min ji wan fêm nedikir...

Çar sal berê li Stenbolê yekî kasetfiroş ku got "Rojekê min kaset Şakiro lêdixist, di jêra cihê min de riya erebeyan derbas dibû. Erebekekê ji nişka ve frên kir û erebeya li dû jî, lê siwar kir..."

Xwediyê erebeyê peya bû, lê li erebeya xwe xwedî derket, bi lez hate jor û ji min re 'Çend kasetên vî hebin bide min!' got. Piştî ku kaset kirin jî 'Çawa min dengê Şakiro bihîst, bêhemdê xwe min pê li frênê kir. Di rûyê wî de erebeya min jî çû,

lê bila canê wî sax be!..' got û çû...' min meraq kir...

Bo çî wisa girêdayiyên wî hebûn? Ku hunereke wî, cewhereke wî tunebûya, ev ne mimkun bû. Min çend roj li ser hev guhdarî kir lê bi rastî dîsa min tiştek jê fêm nedikir, guhê min zeng girtibûn. Lê dengê wî?...

Ew ne şalûl û bilbil bû. Kew bû... Kewê ribat!...

Dengê wî ne ji deştan, ji çîyan, ji zinarên bilind dihat!...

Pişt re ez jî li gorî xwe, gihîştim kûrahiya evîn û cenga wî...

Par ji bo ku pê re hevpeyvînê bikim, çûm İzmirê, lê qebûl nekir. Dilê wî şikestî bû "kurd li dengbêjên xwe xwedî dernakevin, Veyselêkî tirkan hebû ku te bidîta, dilê te li hev diket, sê roj te nikaribû xwarin bixwara, lê Resoyekî me hebû, hostayê me tevan... Birçî mir..." digot. Gilî û gazine wî gelek bûn. Ev çend sal bûn ku kilam nedigotin.

Ew jî çû...

Ji me re, ji wî dengê bilind Binevşa Narîn, Keremê Qolaxasî, Bavê İpekê, Sofiyê Xerzî û gelek kilamên nemir man...

R. DILOVAN

Ala di warê xelasiyê de

Yanzdeh keçikên xwe dabûn mêr, yanzdeh dilan di wî xaniyê de derbas bûbûn. Lê tu dilanê bi qasî wê biryarê dil li wan xweş nekiribû.

Gulê li aliyekî gore û fanêre qat dikirin, li aliyekî jî gazine xwe li mêrên xwe dikirin:

– Tu jî îsal şivan bûya niha ez jî bi te re dihatim, belqitiyê belqitî. De derxe, derpê ji xwe derxe; ez bêrikekê pê ve bidirûme piştî min bi te ne rast e. Tu yê pereyan winda bikî.

– Dê werin li min û vê belengazê binihêrin: ew jî riya rava min dike. Keçê ew ne şuxulên te ne. De rabe bêbavê ez ji birçibûna sews bûme.

– Ma çima tu nizanî ew mitirbên parsek wexta mirovan û malan se (lêgerîn) dikin, pere (dirav) û tiştan ji mirovan distînin.

– Qey bendera bavên wan e; dê ew tişte wisa bikin ezê di gora bavê wan nim.

Gulê bangî keçika xwe kir:

– Nexşê, ka wê kateya ketî bi tevî hinek çeçilmastê ji bavê xwe re bîne.

– Hêk tune ne?

– Bi gora bavê te du heb hebûn, min ew jî firotin pê bişkî ji fanêreyê Misto re kirin.

Nexşê bi tirs gote diya xwe:

– Dayê, hinek toyê ser mast bide bavê min.

– Jan ketiye dilê te û bavê te! Ezê tayek por bi serê te ve nehêlim!

Bazde, here ji mala Mamo derziya hûrik bîne.

– Dê wele ez narim (naçim); bûka wan ne li mal e, pîrê nade. Ew a timal!

– De here, ma wan deh derziyên me winda kirin.

Gulê zivirî ser mêrê xwe û bi lavatî:

– Tu satilê neçelqinî, bila toyê wê xera nebe.

Misto ji toyê ser mast pir hez dikir.

Kerem bi kenîn:

– Bes dînê bes e, tev li hevûdu rêz-kirine ma qamyona bavê min heye. Tirsî min ew e ku leşker dest bidine ser, tew nedine Misto.

– Wele giş keda me ya helal e. Heya qadên şevan ez û Nexşê dixebitîn.

– Tew, ma xema gurên har keda we ye..

Gulê bifedî û şerm destê xwe ber bi bêrika xwe bir, pêncî hezar derxist da mêrê xwe û daxwaza xwe got:

– Ji Diyarbekirê şarekê ji min re bîne, carinan diçime cihan tişt tune ye bidime serê xwe.

Xew nediket çavên wan. Her yek di xeyaleke germ, kûr û dûv dirêj de geh şad dibûn geh jî singê xwe ji xemgîniyan re fireh dikirin. Nexşê ji cihê xwe rabû çû cem diya xwe; serê xwe da ser singê diya xwe. Diya wê bi çepilên wê girt ew wê de avêt û nifir kirin:

– Wîî! Tu di agir de bê şuştin. Ma

Xalo mirovên van deveran tev dizanin. Haya qereqolê jî jê heye; bi qasî du mehan leşker bi nobedarî danîn ber. Leşkeran her şev al diçirandin, lê bi sibehê re dinihêrin ku dîsa jî al wa ye li ba dibe.

cih tune ye!

Kerem di cihê xwe de sar bû. Bi metelmayî û qehir:

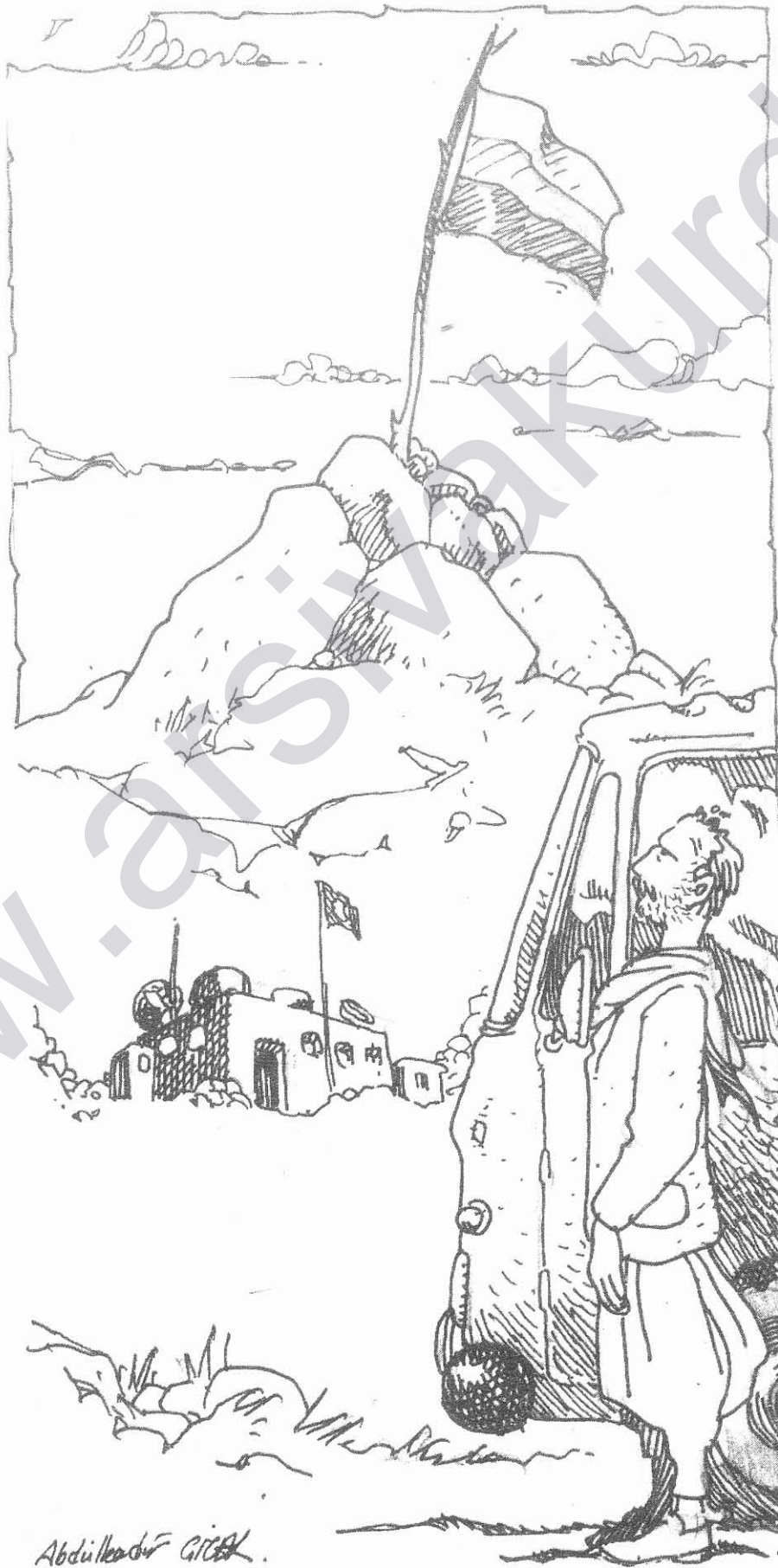
– Keçê çî bi te hatiye?

– Pûnika mirîşkê sar bûbû, min jî, hêk kirin paşila xwe. Jixwe maye çar

roj çivîk derbikevin. Ma çî xêr ji pûnika sar tê. Vê havînê min bi pereyê mirîşkan çay û şekir kirî.

Bi zereka sibehê re hişyar bûn. Kerem tamaî û alav hildan.

Gulê elbek (satil) av li pêşiya wî ri-

Abdulkadir ÇIROK

jand û daxwazên xwe gotin:

– Bêhna Misto teng neke. Dil li wî zirav neke; behsa tiştên xweş ji wî re bike. Bila dilê wî fireh û şad be.

Nexşê paçîkek dor çêkirî û rengin dirêjî bavê xwe kir û got:

– Ha bavo, vê pêşgîrê bide keko.

Kerem serê Nexşê mizda û çû.

Ava Mezin bi gimîn û nalîn bû; dar, qirş û qim serobino dikirin. Şifêrê dolmîşê kulmek li dîreksiyon da û got:

– De li wî çemî (robar) binihêrin, ji xwe re kiriye adet her buhur (geçit) serriyan dixwe. Sala çuyî heft mirov kuştin, do jî xortekî bîst salî û dergistî kuşt. Mala wan ne ava be rojê bi tonan derb û bombeyan di ser serên me de dibarînin, lê pîrek li ser vê buhurê ava nakin.

Çixarê di qada pêçiyên Kerem de li ber xelasiyê bû. Hingiya çixarê kin bûbû, bi çixarê re pêçiyên xwe dixistin devê xwe. Ji ber bêhna kûr, dixanê çavên wî jî wekî ava mûradê şêlo kir, di çavên wî de jî gelek dixeniqîn.

Piştî dilopên hêstiran ziwa kirin, gotê şifêr:

– Bextê me û Ava Mezin e! Xwedê derdê we rawa me neke.

– Xalo, hûn sax bin lê weleh rewşêke xedar e. Mirov, birçî û har bûne. He-la metropolan, bûne gola gû heşayî we.

– Lawo bi Xwedê tu ferq ji bo me tune ye; ji beriya bi hezaran sal, heya îro xwarina me nan û toraq e. Ji xêr û bereketa vî welaî ye ku em ew qas li ser xwe ne. Bi pel û pincarê be jî em birçî namînin. De bila hinekî jî ew bi rewşa xwe bigirîn.

Deşta Mûşê mîna xaliçeyêke rengin di navbera çiyayan de raxistî bû. Çavên wî bi çiyayê Nemrûdê ketin Nemrûdê bi şeş beşan mil dabû hevûdin û bi xel-yeke spî şewl dida.

Gava dolmîş ket çîva Norşînê yekî qirangê rê rava rêwiyan kir û wiha got:

– We ev ala ha dîtiye, ew al du sal e li ser wê gorê li ba dibe.

– Ala tîrkan e?

– Na, ala rengin e, ala kurdan e.

Kerem ji nişka ve ji cihê xwe qiloz bû:

– Çawa! Ê çawa dihêlin, li ber vê rê, aha Norşîn! Ma haya qereqolê jê nîn e?

– Xalo mirovên van deveran tev dizanin. Haya qereqolê jî jê heye; bi qasî du mehan leşker bi nobedarî danîn ber. Leşkeran her şev al diçirandin, lê bi sibehê re dinihêrin ku dîsa jî al wa ye li ba dibe.

– Xofê ez girtim...

– Xalo ev şer şerê şeref û namûşê ye. Hêj xurînî bû, tu tişt nexwaribû, lê birçibûn nedihat bîra wî. Heya nava Norşînê jî çavên wî li ala di warê xelasiyê de bû.

'Stran û Sang'

Strana Ciwan Haco "Gula Sor" ku helbesta Qedrî Can e û strana Aramê Tigran "Newroz" ku helbesta Cegerxwîn e wekî stranên folklorîk hatine nîşandan. Ev ne tişteki rast e. Jixwe strana "Gula Sor" ji her aliyê xwe ve qet naşibe awaz û meqamên stranên gêlerî yên kurdan.

Her wisa "Newroz" jî, ne straneke folklorîk e. Çendî ku ji aliyê awaz, teşe û meqamê xwe ve bişibe yên folklorîk jî. Ji ber ku hem kesê ku helbest nivîsiye û hem jî awaza (melodiya) wê çêkirine diyar û eşkere ne.

Stran û Sang, navê pirtûka Rojan Hazim e ku ew li derveyî welêt, li Ewrûpayê dijî. Her çiqas ev pirtûka wî ji stranên kurdî û danîmarkî pêkhatî û dagirtî be jî, ew bi zîman û çanda kurdî re jî eleqedar dibe, li ser vê yekê bi taybetî di weşana Enstîtuya Kurdî ya Parîsê 'Kurmancî' de gelek gotar û nivîsên wî derketine.

Pirtûk ji 5 beşan pêk hatiye. Di ya pêşîn de 13 stran bi tevî notayên xwe hene. Ew hem bi kurmancî û hem jî bi danîmarkî ne. Jixwe, eslê wan stranan danîmarkî ne û gotinên wan ji aliyê Rojan Hazim ve li kurmancî hatine adaptekirin. Stranên vê beşa hanê tevde li gorî asta (musteweya) zarokan in.

Beşa duduyan ji 8 stranan pêk hatiye. Ew jî digel henek û leyza zarokan bi awazeke serbest tene strîn.

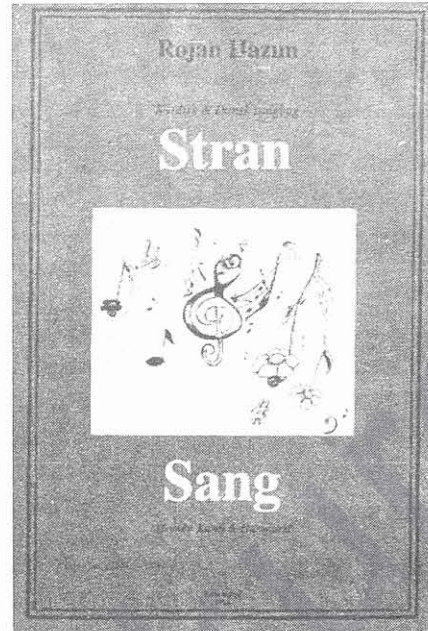
Ew bînota ne û 5 heb jê ji aliyê Rojan Hazim ve hatine çêkirin, sisê jê jî gelêrî (anonîm) ne.

Di beşa sisêyan de jî, 6 stran hene ku di bin sernavê "Çend stranên folklorîk yên binote" de hatine dayîn. Wekî ji sernav jî dixuye, stran binota ne, û tevde jî gelêrî ne.

Di beşa çaran de, di 6 stran hene û bi sernavê "Çend stranên folklorîk yên bînote" hatine pêşkêşkirin. Di vê beşê de ji bo nimûne; strana Ciwan Haco "Gula Sor" ku helbesta Qedrî Can e û strana Aramê Tigran "Newroz" ku helbesta Cegerxwîn e wekî stranên folklorîk

hatine nîşandan. Ev ne tişteki rast e. Jixwe strana "Gula Sor" ji her aliyê xwe ve qet naşibe awaz û meqamên stranên gelêrî yên kurdan.

Her wisa "Newroz" jî, ne straneke folklorîk e. Çendî ku ji aliyê awaz, teşe

û meqamê xwe ve bişibe yên folklorîk jî. Ji ber ku hem kesê ku helbest nivîsiye û hem jî awaza (melodiya) wê çêkirine diyar û eşkere ne.

Beşa dawî ku bi sernavê "Marş" hatiye navaandin, ji 4 sirûdan hatiye pê. Sirûd ev in ku bêyî nota ne:

Ey Reqîp, Birayên delal, Kurdistan—m ka!, Min divê her tim bilind bî.

Li dawiya pirtûkê, bibliyografyayek heye; tê de der barê nasnameya stranan de agahî hene.

Lê xweziya ew agahî ne di dawiya pirtûkê de lê, di binê her stranê de cihê cihê hebûna. Wê demê de baştir bibûya. Lewre di destpêkê de mirov lê wernaqile ka der barê wan de tu agahî hatine dayîn an na.

Ji bo hêsaniyê ew "Bibliyografya" wisa nehatibûya dayîn bi ya min dê çetir bûya.

Em der barê nasnameya berhemê de jî hin agahiyan bidin. Pirtûk ji aliyê Weşanxaneyê Xanî û Bateyî ve di sala 1994'an de hatiye çapkirin. Tevîhev 113 rûpel e. Di pirtûkê de agahiyek wiha heye: "Ev pirtûka bi hevkarîya Wezareta Karênawîni ya Danmarkê hatiye çap kirin."

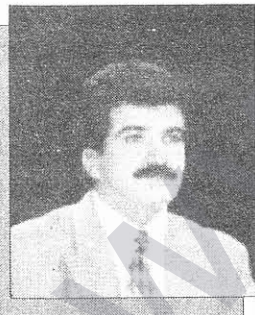
Her çiqas di "kurtpeşgotin"ê de Rojan Hazim "Bi hêvî û daxwaza ku pirtûk taybetî di warê perwerda bexçê zarokan û dibistana da valahiyekê tijî bike û bikerê bê" jî, başbaş ne zelal e ku ka bi çî mebestê ev berhem hatiye amadekirin.

Çendî ku di destpêkê de tiştên ji bo zarokan bi giranî hebin jî, di beşên dawiyê de mijar bi aliyekî din ve çûye. Heke ji bo zarokan ev pirtûk hatibe amadekirin jî, ji bo wan zehf giran e?

M. RONAK

Rexneyek li çapemeniya kurd

AHMET BARAÇKILIÇ

Çalakiyên rojîya birçîbûnê li Girtîgeha Amedê, dest pê kir û li gelek bajarên Kurdistan, Tirkiye û Ewrûpayê balav bû û didome.

Bêguman em kurd ji van çalakiyan ne dîr û biyan in. Her çalakiyek, armanceke wê hene. Ji bo doza gelê kurd hemû çalakî, liv û sazî gelekî girîng û pêwîst in.

Lê çalakiya birçîbûnê, bi taybetî berxwedana Amedê di dîroka têkoşîna gelê kurd de cihêki gelekî girîng distîne. Mirov dikare bibêje, berxwedana Zîndana Amedê bûye kilîta vegera welêt, bûye berbanga hilpişkîna 15'ê gelawêjê û her wiha jî berbanga gelek bûyer û pêşketinan. Berxwedanvanên zîndanên, di rojên herî hov û tarî de doza Kurdistanê berdewam kirin, bêhn û moralên mezin dan ên derve. Bi vê jî neman, gelê me hişyar û bitevger kirin.

Ez naxwazim zêde li ser girîngiya berxwedanên zîndanên rawestim, ji ber ku ji me hemûyan re eyan û eşkere ne.

Tiştê ku ez dixwazim bînim zimên, ne rewşa berxwedanvanên girtiyan e., ne jî rêzkirina bandoriya wan, an jî rola wan di têkoşîna rizgariya neteweyî ya Kurdistanê de ye.

Lewre ev tişt gelek caran û bi dorfirehî sed carî ji me baştir hatine şîrovekirin. Bi dehan pirtûk li ser hatine nivîsandin û tiştê herî girîng di jiyandê de dane jiyandin û bi deh hezaran gel rakirine ser piyan. Ji bo van guhartin û pêşketinên ecêbhiştî û bêhempa, ez dibêjim pêwîst e mirov fêhm bike, keda wan, berhema wan bibîne, bersiva wan bi nivîs û çalakiyan diyar bike û hevkarîyê nîşan bide.

Em dinêrin û temaşe dikin, çapemeniya tirk, nabîne, nabihîse. Ji bo pênuşûrên çapemeniya tirk jiyana girtiyan ne girîng e; daxwaz û serkêşiya Açar û şirikên wî girîng e. Ji ber van sedeman jî nabêjin, nanivîsin, dixwazin berxwedanê bêdeng bihêlin û dengên girtiyan nagihînin raya giştî.

Ez gazinc û lomeyên xwe ji çapemeniya komara tirk nakim, ji ber ku wê, propaganda û bangeşîna şerê taybetî ji xwe re erk û delamet girtiye, bi zanistî û profesyonelî

karê xwe didomînin.

Ma gelo çapemeniya kurd çî dîke? Mixabin ji bo ku ji aliyê dewleta tirk ve tûşî astengiyan nebin û bala dewletê nekşînin ser xwe, ew jî xwedî li girtiyan azadiyê der-nakevin, dengên wan nabihîsin.

Girtiyeke azadiyê ji Girtîgeha Bayrampaşaya Stenbolê nameyek bi rê kiriyê.

Di vê nameya xwe de diyar dîke ku roj-nameya Demokrasiyê li gorî daxwazê cih nade dengê wan. Her wiha jî ew gazincan li wê rojnameyê dîke.

Li gorî ku girtiyan azadiyê dibêjin, roj-name xeta berxwedana rojnamegeriya azad nadomîne ji bona wê ye ku ez dibêjim girîngiya berxwedanên zîndanên nehatiye fêmkirin an naxwazin fêhm bikin. Ger rola xwe neleyîst, erk û delametên roj-namegeriyê bi cih neanîn, girîngiya wê jî namîne. Bêguman rexneyên min ji bo hemû rojnameyan nîn e. Mixabin di van çalakiyên zîndanên de gelekî zelal hat dîtin.

Ez hêvî dikim ku rojnamevan û hemû çapemeniya kurd hevkarîyê nîşan bide û dengên wan bigihîne raya giştî.

Bi van hêviyan berxwedanvanên zîndanên re silav dikim û serkeftinê dixwazim.

Ji bo îktidarê keftûlefta Bihuştiyo

Li welatê Bavo dîsa her tişt bûye kafir keratî. Hikûmeta ku bi darê zorê hatibû avakirin (li me negirin em bi devên xwe şihitîn) pelişî û terq lê ket. Her yek bi aliyekî ve teriqî.

Mesoyê Lêvdormik û Çavşaşa Dêlegur hev berdand. Bi vî awayî, ew zewaca fermî jî qediya. Roj bû roja Xoceyê çavbeq û devbigilêz.

Şerûdên ku li welatê Bavo serwerên veşarî ne, nexwestibûn ku Mesoyê Zimangiran û Xwediyê Nifteya Bihuştê, bi hev re bêne ser text. Bihuştiyo yanê Xoce, li ser vê yekê jî ber deriyê desthilatê fetilîbû û çemika stûyê xwe xurandibû. Lê camêrê me daxuyand ku artêş ûcaxa pêxember e û divê kes dev neavêje wê saziya pîroz.

Piştî van teq û reqan Lêvdormik û Dêlegur bi hev re (li ser fermîna fermî ya der barê evîne de) zewicibûn, na lo me dîsa xwe şaş kir, hikûmet ava kiribûn.

Ev rewş, tenê sê mehan domiya. Pêşî Zeyneba Zer serserkî berî selek, sepet û tewaletê dan. Bi dû re jî Lêvdormiko gindirî. Sebeb jî Devbigilêzo bû, bi "Şerê dosyayan" ew wergerandî.

De îcar Gurêboz û Poznikulo-

yê ku di warê faşistiyê de serî ji Gurêboz standiye, her piştevan û heta pêşmêriyê wê zewaca fermî bûn.

Jixwe Gurêboz î pîr, ku edîfî mêjî çeliqiyê û Poznikulo yî kordunde, her şewirdarên wan bûn. Bi saya serê wan, canik û camêr sê meh ancax bi hev re

qedandin û serî dan ser hev.

Di vê navê de kes bala xwe nade bayê ku ji Rohhilat ve tê û textê desthilatê dihejîne.

Xwediyê Nifteya Bihuştê, piştî pelişîna hikûmetê, destûra avakirina hikûmetekê jî Bavo stand ku ew li "Qesra

Rêbiran" dimîne. Dibêjin Bavo çaxa ku şivan bûye, teyrik berdane ji bo hilbijartina padişahiyê. Teyrikê min û we jî çûye li ser serê vî şivanî daniye. Ew roj û îroj e ku, ew camêr li vir dimîne.

Tiştêkî din jî heye ku ew ne bi destê xwe ye. Serokê rêbir, haramxur û xwînrijan çî bibêje, ew bi ya wî dike.

Em bêne ser Bihuştiyoyê xwe, ku niha derî bi derî digere da ku bi yekî re şirkatiyê bike. Lê kes newêre silava Xwedê jî lê bike. Şerûd jî Bihuştiyo ne xweş in. Tew tê gotin ku ew şerûd jî ne bi serê xwe ne. Kesên di ser wan re jî hene.

Li hêla din Gurêboz û Poznikulo ku demekê bernavkê wî "lawikê Reş" bû, xwe nadine ber hikûmeta ku Bihuştiyo ava bike. Heta Gurêboz gote ku şerûd naxwazin Bihuştiyo bê ser hukim. Poznikulo, li ser avakirina hikûmetekê jî bo hilbijartinê biisar e.

Bihuştiyo li ber Delêgurê, Lêvdormiko digere, ji wan lavahiyan dike ku pê re şirkatiyê bikin. Li welatê Bavo ku me got ew berê şivan bûye, ne siyaseta, rejîm qefiliye û çerxa wê bi ger nakeve.

Bayê Rohhilat ew qerisandiye. Pê hesiyane, lê li xwe danayin.

SILÊMANÊ KAL

XELAT...

XAÇEPIRSA BIXELAT (22)

XAÇEPIRSA

Çiyayek Serokê PKDW'ê (wêne)	Notayek Bajarvani	Bî erebî kurd Termeke komputerê	Gelo	Sembola Hidrojenê Sikûnet	Nexweşî-neke xwini
	4				Bang
Sewalek		Agir	Çol		
Cureyekî maran		Navek	Hunermen deki kurd		
		2		Naveki jinan	5
Jin li çavê xwe didin			Keça ap		
Gihanekek			Yezdaneki Misrî		
	Sebzeyek		1	Hejmarek	Rojek Şaneke esaletê ya îngilîzan
Filmeke Spielberg Deng, melodî		Dadmend Xoşewista Memê Alan			
			Rêxistina Neteweyên Yekbûyî Nîkel		
Înand			6	Kinivîsîna Doktor	
Yan					
		Irq			

Çiyayek Serokê PKDW'ê (wêne)	Notayek Bajarvani	Bî erebî kurd Termeke komputerê	Gelo	Sembola Hidrojenê Sikûnet	Nexweşî-neke xwini
	4				Bang
Sewalek		Agir	Çol		
Cureyekî maran		Navek	Hunermen deki kurd		
		2		Naveki jinan	5
Jin li çavê xwe didin			Keça ap		
Gihanekek			Yezdaneki Misrî		
	Sebzeyek		1	Hejmarek	Rojek Şaneke esaletê ya îngilîzan
Filmeke Spielberg Deng, melodî		Dadmend Xoşewista Memê Alan			
			Rêxistina Neteweyên Yekbûyî Nîkel		
Înand			6	Kinivîsîna Doktor	
Yan					
		Irq			

Bersiva Xaçepirsê (20)

Xaçepirsa me bixelat e.

Di 15 rojan de çî bersiv bigihîjin me, emê wan binirxînin û bi riya pişkê li 10 kesan belav bikin.

Xelata hejmarê me ya 22'an kasetê Koma Agirê Jiyan 'Adarê' ye

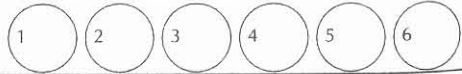
Jêrenot:

Ji bo ku bersiva we bê nirxandin, divê hûn "Peyva Veşarî" di nava qutiyan li bin xaçepirsê de binivîsin û tevî adresa xwe ji me re bişînin.

Kesên ku xelata xaçepirsa 20'an, kitêba Gürdal Aksoy "Tarihi Yazılmayan Halk Kürtler" qezenc kirine: Fikret Arda/Diyarbakır, Osman Doğan/Antep, Mustafa Çolak/Konya, A.Selam Duran/Tarsus, Mahmut Yurcu/Mardin, Yaşar Tarhan/Siirt, Ahmet Ölçer/Söke, Mehmet Sancak/Bartın, Mahmut Ergül/Batman, Ali Uğur/Van

PEYVA VEŞARÎ

Gurê boz ji gulê çi fêm dike!

Gur ji gulê çi fêm dike! Dema mirov gulan ber bi guran ve dirêj bike, gur gulan nabîne. Sedem ew e ku nikare îxanetê li nijada xwe, li navê xwe bike.

Navê wan gur e, navê nesneya li dijî wan jî gul e. Ma kê ditiye ku guran gul bêhn kiriye, an jî di nava baxçeyê gulan de, bi ruhberên din re bi aştî, jiyaye? Ma gur ne ji wê nijadê ye ku, dema striyek di canê hevalê wî re biçe û xwîn bibe, hemcinsên xwe jî ji hev û din parçe parçe dike û dixwe? Gur bi çavên aştî li kîjan ruhberên din nihêriye ku li gulê binihêre?

Sorbûn sedemê dilbijokbûnê ye

Gul dema ji layê însanan ve ji aliye aştîhezan ve, dirêjî guran dibe, mixabin rengê gulê sor e û sorbûn jî gur hê bêhtir dilbijok dike. Rengê gulê ew seriyên bêlaş ên gerîla ku jêkirine û di destê wan de û ji tamarê wan xwîna sor diniqute tîne bîra wan. Çavê wan tûj dibin ber bi gulê ve, dilê wan bi lerz lê dide û zimanê xwe yê dirêj, li dora devê xwe yê ku xwîna hişk pê ve ye digerîne, bêaram dibe, da ku êriş bibe ser gulê.

Niha di derê biharan de li deşt û çiya û zozanan û quntarên çiyân, gulên reng bi reng vedibin û dibişkivin. Hin gul aştîyê, hin gul rizgarî û azadiyê, hin gul jî evîna jînê, evîna welatê bêpest û pêkutî sembolîze dikin.

Ji wan gulan, di vê biharê de, li çiyayê Gebarê, li Cûdî, li çiyayên Licê, Dara Hênê, li çiyayên derdora Pasûrê jî reng bi reng vebûne. Çiyayên Kurdistanê bi kesk û sorê xwe seranser xemilandine. Bi her awayî bêhna aştî, azadî û rizgariyê ji wan tê.

Navê wan Egîr e, Mazlûm e, Hogir e,

KT, bi artêşa xwe ya bi nav û deng, tevî cihşikên Bakur, hin caran jî ceşikên Başûr, bi doxa koling û bêrên xwe girtine û xaka li dora zinar dikolin. Lê belê sed mixabin her ku xakê ji dora zinar didin alî ew diçin xwarê û zinar li ser serê wan hê bêhtir berz û bilind dibe. Ev yek jî di demeke gelekî nêz de, wê bibe sedema qetîna zirava dilê wan û dawîlêhatina jiyana wan a nepaqij û biqirêj.

Rizgar e, Çiya ye, Rojîn e, Arjîn e, Mizgîn e, Bêrivan e. Dîsa guran ev gul dîtin û dîsa kezzebên sor, xwîna sor û goştê sor hate ber çavên wan; dîsa êriş birin ser gulên aştîyê. Lê îcar gul ne gulên berê nerm û li gorî devên gurê devbixwîn in. Îcar histîrî bi wan ve şîn hatine. Xwestina xwarina gulê, dibe sedema rijîna xwîna gur.

Ger gur ji gulên bêstîrî fêm nekir, divê mirov gulên bisîrî dirêjî gur bike. Gurên ku xwîna wan bê rijandin, wê ji layê hemnîjadên xwe ve bêne xwarin.

Komara tirk li nava dilê Rojhilata Navîn li Kurdistanê, dîsa bêhna bingehavêtineke şoreşê bihîstibû. Lê nedizanî bû bi çi cureyî qewîn hatiye avêtin.

Nokerên di xizmeta guran de

Mîna bîst û heşt carên bihurî, rahêst bêr û kolangan dan ser pişt û stûyê nokeran. Carekê em “no” veqetînin kerê bihêlin, ango barê xwe li kerê kirine û destavêtine rehkolandin û qedandinê, ku li ser vî cure karî bûne pispor. Berê xwe dan lêgerîna koka şoreşê. Bêaramî, dilê wan lê diket û devê wan digot bîst û neh.

Li ser vê yekê jî mirov meseleya di navbera kumandarekî ûrîsa Çar û Lenîn bîne bîra xwe. Lenîn, dema dibistana dawîn dixwîne li nava dibistanê û li dervêyî dibistanê jî têkoşîneke ramyarî (siyasî) dide meşandin. Kumandarê Çar bi vê rewşa

Lenîn diheser; rojekê tê dibistanê, gazi Lenîn dike û wiha dibêje:

“Tu bi serî diçî dîwêr (hêt)”

Lenîn lê vedigerîne:

“Belê, ez bi serî diçim dîwêr, rast e lê belê ew hêt ne qewîn e, bi ax û beran afiriye, barana salan lê daye; li ber hilweşînê ye. Dema ez bi serî herimê, ewê hilweşe.”

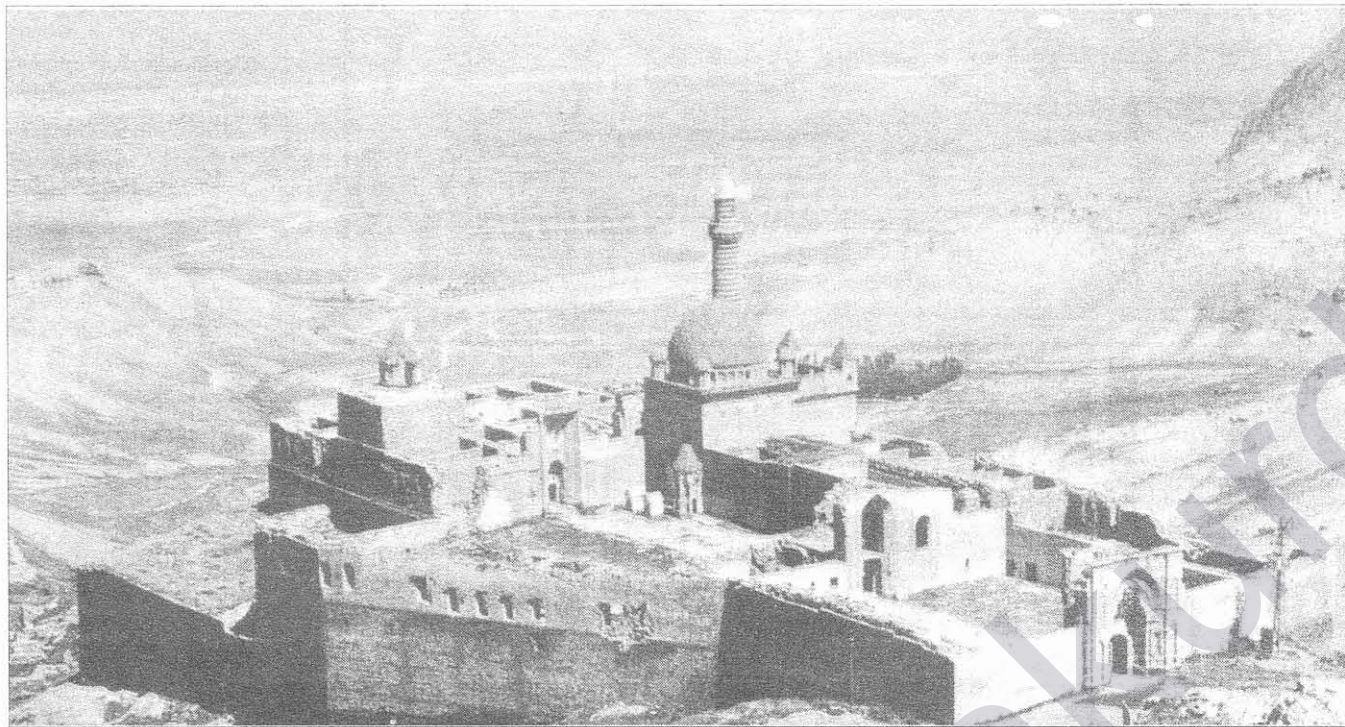
Îcar ev gotina Lenîn dema li ser komara tirk rastiya xwe diyar dike. Rayedarên komara tirk, ji azadîxwazên kurd re her tim ev gotin dikirand, lê îro PKK bûye zinar. Ew bi serî diçe zinêr, vediciniqe, metel dimîne û şermezar dibe.

Ev bû 12 sal dibêje “Ezê PKK’ê biqedînim”, lê nikare. Ev gotin bûye barê li ser zimanê wan, qet armanca daketina vê gotinê jî tune ye.

Çiroka li ser qelandinê

KT, bi artêşa xwe ya bi nav û deng, tevî ceşikên Bakur, hin caran jî ceşikên Başûr, bi doxa koling û bêrên xwe girtine û xaka li dora zinar dikolin. Lê belê sed mixabin her ku xakê ji dora zinar didin alî, ew diçin xwarê û zinar li ser serê wan hê bêhtir berz û bilind dibe. Ev yek jî di demeke gelekî nêz de, wê bibe sedema qetîna zirava dilê wan û dawîlêhatina jiyana wan a nepaqij û biqirêj.

Berhemeke dîrokî: Kela Îshaq Paşa

Kela Îshaq Paşa jî wekî her kevnareyên dîrokî yên Kurdistanê para xwe ji talan û cerdê hildaye. Di şerê cihanê yê yekemîn de ûrisan deriyê wê yê zêrîn birine, îro li muzeya Lenîngiradê ye. Dewleta tirk jî bi sedan berhemên bêemsal jê dizîne îro li muzeya Enqereyê ne.

Berhemên dîrokî di navbera nîşan de wekî pirekê wezîfe dibînin. Her xêzeke li ser avahiyekê ji bo ronîbûna dîrokê hebek çavkanî ye. Dîroka kurdan ew qas dewlemend û bi bîngê e ku îro em rêçikên dîroka xwe li her devera cihanê dikarin bibînin.

Kela Îshaq Paşa jî yek ji cihan e ku di dîroka Bazîdê de cihêkî girîng digire. Ew kelepore ku bi sedan sal hebûna xwe parastîye dixwaze bi sedan salên din jî jiyana xwe bidomîne, lê di bin talan û cerdê de wê çiqas bidome ew jî nê diyar e.

Vê avahiya dîrokî ji aliyê mîmariyê ve jî bi cudatiya xwe ya ji avahiyên herêmê, bala pir kesan kişandiye, wan xwestine ku li ser wê lêkolînan çêbikin. Heta salên 1986'an bi hezaran biyan dihatin li Bazîdê bi rojan diman. Hatîn û çûyîna biyanan a herêmê, li ser gel bandoreke baş çêdikir. Ew dibû sedem ku gel, li nîrxên neteweyî û kurdîtiyê xwedî derkeve.

Lê, piştî ku tevgera azadiyê li herêmê dest bi livbaziyan kir, biyanên ku dixwestin li herêmê bigerin û der heqê avahiyên kevnare de bibin xwedî agahî, tûşî astengiyên hêzên dewletê di hatin.

Li gorî hin çavkaniyan Kela Îshaq Paşa di salên 1400 û 1500'î de hatiye avakirin, li gorî hin çavkaniyan jî dîroka kelê bêhtir kevn e. Dîsa li gorî ku çavkaniyan, avakarê kelê Îshaq Paşa ji Hindistanê hatiye li herêmê bi cih bûye. Ji ber nîrxên misilmaniyê ew bi gelê kurd re wekî kurdekî jiyaye û dest bi

avakirina kelê kiriye. Kel li gorî plana ku Îshaq Paşa daniye bi temamî çênebûye, piştî ku Îshaq Paşa miriye, kurê wî Mehmûd avakirina kelê domandiye. Lê li gorî plana ku bavê wî danîbû dîsa jî bi temamî çênekiriye.

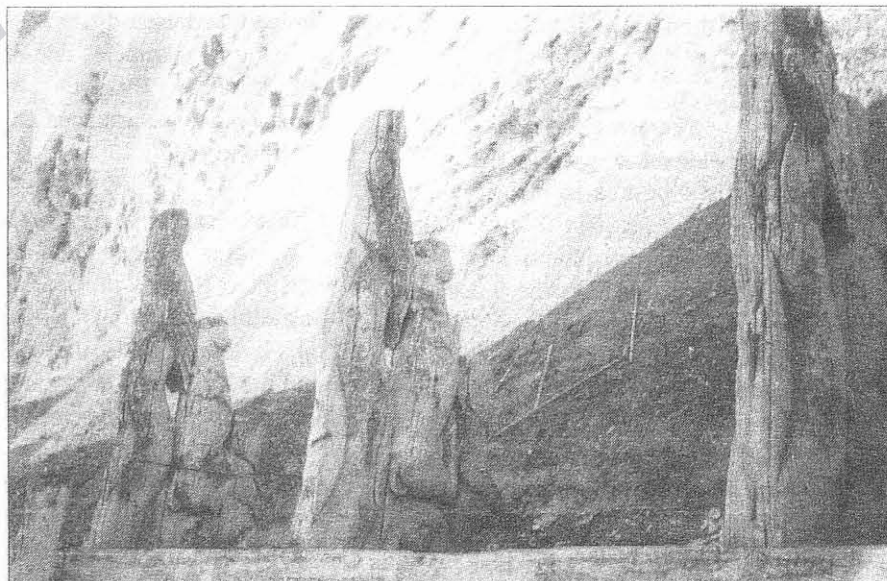
Ji aliyê din ve lêkolîner, arkeolog diyar dikin ku mîmariya kelê bi mîmariya ku Urartuyan, Medan, Hitîtan bi kar aniye re wekî hev in. Rolyefên ku li ser dîwaran hatine çêkirin û bikaranîna serê mirov, şêr bi giyayan re, di mîmariya Urartuyan de tê ditîn û ev jî sembolela pîrozbûna hişê mirov, nîşan dide.

Ji aliyê çêkirina kelê ve bikaranîna keviran û hostatiya wê jî ji humera li ser kevirên Exlatê yên sor û spî dixuye. Kele ji çend qîsman pêk tê; qesir, xwarinxane, aşxane, cihê razanê, medrese,

zîndan, cihê ku bazirgan lê bikaribin bistirin, goristan û mizgeft.

Heta tê diyarkirin ku kesên ermen, yêzîd an ji olên din bûna jî dikaribûn biketana kelê û heta ji bo ku ew jî bikaribin îbadet bikin, cih hatibûye çêkirin. Lê îro tiştêkî wisa di nav kelê de nayê xuyan.

Kela Îshaq Paşa jî wekî her kevnareyên dîrokî yên Kurdistanê para xwe ji talan û cerdê hildaye. Di şerê cihanê yê yekemîn de ûrisan deriyê wê yê zêrîn birine, îro li muzeya Lenîngradê ye. Dewleta tirk jî bi sedan berhemên bêemsal jê dizîne îro li muzeya Enqereyê ne. Dewleta tirk bi van jî nemaye bi kevirên kelê di salên 1980'an de li Bazîdê qereqol daye çêkirin. Ev talan û cerdê hê jî didome. Îro di bin navê restoras-

Peykerên ku ji dar hatine çêkirin, li ser rîya ber kelê ne.

yonê (ji nû ve çêkirinê) de, dewleta tirk taybetiyên kelê bi temamî xera dikin. Armanca wê jî tunekirina berhemeke dîroka kurdan e.

Bandora kelê li ser gelê herêmê

Hatina biyanan gelê Bazîdê bi her awayî diguherand, hem ji aliyê aborî hem jî ji aliyê civakî ve. Çêbûna hotêlên modern, pasajên mezin gel ber bi modernbûnê ve dibirin. Ev jî dibû sedem ku gel bi fikrên welatparêzî li nîrxên kurdî xwedî derkevin.

Di destpêka şoreşa rizgariya Kurdistanê de bi sedan xort û keç çûne nav rêfên gerîla. Di navbera salên 1990 û 1993'an de li nav Bazîdê şerên giran di navbera gerîla û hêzên dewletê de pêk hatin, rêçikê şer hê jî li ser dîwaran in. Gelê Bazîdê bi awayekî din jî welatparêziya xwe nîşan da ku di hilbijartinên dawîn de ji HADEP'ê re tevî astengiyên, tehdîtan û qedexeyan %80 ray derket.

Mêvanên Kelê

Dîsa li gorî dîrokzan û lêkolîneran bi sedan birêveberên dewletên Rojhilata Navîn û kurdên di dîroka me de cihên girîng girtine hene. Ji biyanan Şahê Îranê Şah Îsmail, Çar Pedro, Yavuz Selîm Paşayê Osmanî, Racayê Hindistanê û hin gelek kesên ku em navên wan nizanin li vê derê bûne mêvan. Ji kurdan jî Ehmedê Xanî, Simko, Îhsan Nûrî Paşa, Seîdê Kurdî hin kesên navdar in ku hatine vê deverê.